

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

SKUPINSKI RAČUNOVODSKI IZKAZI

Ljubljana, marec 2004

URŠKA MAHKOVIC

Izjava

Študent-ka _____ izjavljam, da sem avtor-ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal-a pod mentorstvom _____ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1.UVOD.....	1
2.USKUPINJEVANJE.....	2
2.1.Nastanek in namen skupinskih računovodskih izkazov.....	2
2.2.Uporabniki skupinskih računovodskih izkazov.....	3
3.OPREDELITEV POVEZANE DRUŽBE.....	3
4.VSEBINA SKUPINSKIH RAČUNOVODSKIH IZK.....	7
5.TEORIJE USKUPINJEVANJA.....	8
5.1.Interesna teorija.....	8
5.2.Teorija matičnega podjetja.....	9
5.3.Teorija enotnega podjetja.....	9
6.RAČUNOVODSKE PREDPOSTAVKE USKUPINJEVANJA.....	9
7.HARMONIZACIJA IN PREDPISI.....	12
7.1.Smernice Evropske Unije.....	13
7.1.1.Četrta smernica Evropske Unije.....	13
7.1.2.Sedma smernica Evropske Unije.....	15
7.2.Mednarodni računovodski standardi.....	16
7.3.Slovenski računovodski standardi.....	17
8.METODE USKUPINJEVANJA.....	18
8.1.Popolno uskupinjevanje.....	18
8.1.1.Nakupna metoda.....	20
8.1.2.Spajalna metoda.....	20
8.1.3.Postopki uskupinjevanja.....	21
8.1.3.1.Uskupinjevanje kapitala.....	21
8.1.3.2.Izločanje terjatev in obveznosti.....	23
8.1.3.3.Izločanje vmesnih dobičkov in izgub.....	24
8.1.3.4.Izločanje prihodkov in odhodkov v skupin.....	25
8.1.3.5.Razmejevanje davka pri uskupinju.....	25
8.1.3.6.Problem prenosnih (transfernih) cen.....	26
8.1.3.7.Primer popolnega uskupinjevanja.....	27
8.2.Kapitalska metoda.....	33

8.2.1.Primer uporabe kapitalske metode.....	34
8.3.Sorazmerno uskupinjevanje.....	36
9.PRVO IN NASLEDNJE USKUPINJEVANJE.....	36
9.1.Prvo uskupinjevanje.....	36
9.1.1.Določitev dobrega ali slabega imena.....	38
9.2.Naslednje uskupinjevanje.....	39
9.3.Uskupinjevanje v večstopenjskih skupinah.....	40
10.SKLEP.....	40
11.LITERATURA.....	42
12.VIRI.....	43

1. UVOD

Razvoj gospodarstva in ekonomije pelje do številnih povezovanj družb, od nakupov, prevzemov, združitvev, pripojitev, kapitalskih povezovanj, tudi do mednarodnih, ki ustvarjajo vedno bolj zapletene organizacije in poročevalske sestave, v katerih so večje možnosti za napake in nesporazume pri zbiranju in analiziranju računovodskih podatkov. V Združenih Državah Amerike je bilo v zadnjem času mnogo bankrotov, neresničnih računovodskih izkazov, prevar poslovodstev in neetičnega obnašanja, tako se pojavljajo zahteve po računovodskem poročanju, ki ne bi dovoljeval presenečenj, saj investitorji niso strpni do negativnih presenečenj na področju financ, ker se finančni trgi takoj ustrezno odzovejo.

Težava je tudi v različnosti poročanja za potrebe različnih uporabnikov, kar zopet lahko povzroči neskladnost med računovodskimi podatki in poročili za davčne organe, borzo ali pa razlike v poročanju po slovenskih računovodskih standardih ali mednarodnih računovodskih standardih.

Računovodski izkazi in poslovna poročila morajo prikazovati resnično stanje premoženja in poslovni izid družbe, kar velja tudi za skupino, ki jo sestavljajo različno povezane družbe. Takšna skupina mora izdelati skupinske računovodske izkaze, pri tem moramo upoštevati splošne računovodske predpostavke, načela in slovenske računovodske standarde ter delovati v skladu z zakonom o gospodarskih družbah in ostalimi predpisi.

Skupinski računovodski izkazi so sestavljeni iz skupinske bilance stanja, skupinskega izkaza poslovnega izida, skupinskega izkaza finančnega izida in skupinskega izkaza gibanja kapitala ter prilog in razkritij k skupinskim izkazom. Izdelava skupinskih računovodskih izkazov je eno izmed najzahtevnejših opravil računovodij, saj je treba prikazati premoženjski in finančni položaj skupine podjetij, ki so med seboj povezana tako, kot da bi šlo za eno samo podjetje. Pred tem mora biti zagotovljena enaka metodika računovodskega izkazovanja pri vseh v skupino zajetih podjetij in usklajenost predpostavk, da lahko s tako imenovanimi uskupinjevalnimi (konsolidacijskimi) popravki, s katerimi izključimo vse pojave, ki izvirajo iz odnosov med enotami v skupini, dosežemo pošten prikaz skupine.

Predmet proučevanja in namen pričujočega diplomskega dela je podati teoretičen koncept skupinskih računovodskih izkazov, njihov zgodovinski razvoj in dejansko stanje na tem področju ter na podlagi tega tudi podati lastno mnenje o tem.

Diplomska naloga je zastavljena tako, da pričujem s predstavitvijo zgodovine in razvoja uskupinjevanja, pri čemer gre tudi za predstavitev namena in opredelitve uskupinjevanja, sklop zaključujem z uporabniki skupinskih računovodskih izkazov. Pred pričetkom uskupinjevanja moramo poznati predvsem, kako so definirane skupine in kdo so zavezanci

za sestavljanje skupinskih računovodskih izkazov. Za razumevanje uskupinjevanja se je potrebno seznaniti s samo vsebino skupinskih računovodskih izkazov, teorijami in računovodskimi predpostavkami uskupinjevanja. Za boljše razumevanje uskupinjevanja na mednarodni ravni, moramo poznati smernice Evropske Unije, mednarodne računovodske standarde in slovenske računovodske standarde, ki natančno določajo vsebino skupinskih računovodskih izkazov. V naslednjih sklopih so predstavljene metode in postopki po katerih uskupinjamo ter podani primeri pri posameznih metodah.

2. USKUPINJEVANJE

2.1. Nastanek in namen skupinskih računovodskih izkazov

Na prelomu 18. stoletja se je v Združenih Državah Amerike (v nadaljevanju ZDA) kot posledica procesa industrializacije ter s tem hitrega razcveta gospodarstva pojavila potreba po združevanju podjetij in ustanavljanju koncernov¹. Tako so nastali prvi uskupinjeni (konsolidirani) računovodski izkazi, ki pa takrat še niso imeli pravnih ali kakšnih drugih regulativnih ovir, le-te so dobili z letom 1933.

Val rasti in združevanj podjetij se je nekoliko kasneje preselil v Veliko Britanijo in celinsko Evropo. Od izdajatelja vrednostnih papirjev se zahteva predložitev uskupinjenih računovodskih izkazov na Londonski borzi vrednostnih papirjev od leta 1939 naprej. Zakonska obveza pa je uskupinjevanje postalo v posameznih državah v Evropi različno, v Veliki Britaniji 1947, v Nemčiji 1965, v Italiji 1982, v Franciji 1986 in v Avstriji leta 1994 (Turk et al., 1999, str. 402).

Začetki skupinskih (konsolidiranih) računovodskih izkazov (v nadaljevanju SRI) v Sloveniji segajo v leto 1993, ko je bil sprejet Zakon o gospodarskih družbah in slovenski računovodski standardi (v nadaljevanju SRS), kljub temu SRI po zakonu do leta 2002 niso bili potrebni. Nova zakonodaja pa določa, da morajo povezane družbe skladno s 53. in 60. členom Zakona o gospodarskih družbah (ZGD) sestavljati in predlagati tudi skupinsko letno poročilo.

SRI vsebujejo informacije o finančnem položaju, poslovnem izidu in spremembah finančnega položaja skupine povezanih organizacij, kot da bi šlo za eno samo organizacijo, ne glede na zakonske omejitve posameznih članov skupine (Turk et al., 1999; str.399). To pomeni, da so iz njih izključeni vsi pojavi, ki izhajajo iz odnosov med enotami v skupini.

¹Koncern ni pravna oseba, temveč skupina lastniško povezanih družb in pravnih oseb, njegovo drugo ime pa je skupina oz. skupina podjetij. Zakon o gospodarskih družbah v svojem 463. členu pravi, da koncern tvorijo: ena obvladujoča in ena ali več odvisnih družb, povezanih pod enotnim vodstvom obvladujoče družbe (dejanski koncern); družbe, ki so povezane s pogodbo o obvladovanju (pogodbeni koncerni); pravno samostojne družbe, povezane z enotnim vodstvom, ne da bi bile pri tem medsebojno odvisne (koncern z razmerjem enakopravnosti).

Iz bilance stanja so izključene medsebojne poslovne terjatve in obveznosti, finančne naložbe v drugo enoto in ustrezni del kapitala iz dobljenih posojil te enote. Izključen je tudi dobiček v okviru sredstev, pridobljenih od druge enote, ter temu ustrezen del zadržanega dobička pri prodajalcu. Iz izkaza poslovnega izida so izključeni prihodki in odhodki iz poslov med povezanimi družbami.

2.2. Uporabniki skupinskih računovodskih izkazov

SRI imajo osnovno vlogo predvsem v informacijski vrednosti, katero potrebujejo naslednji uporabniki:

- vlagatelji (sedanji in možni),
- zaposlenci v podjetju,
- posojilodajalci,
- dobavitelji in drugi dajalci blagovnih kreditov,
- kupci,
- vlade in njihovi organi,
- javnost.

Vsi ti uporabljajo računovodske izkaze, da bi zadovoljili nekatere svoje različne potrebe po informacijah. S tem lastniki pridobijo predvsem večjo preglednost poslovanja, poslovnim partnerjem in ostali pa zagotavljajo za vse enako, resnično ter pošteno obveščanje.

Interesi uporabnikov računovodskih izkazov so lahko različni in si včasih celo nasprotujejo, zato tudi želijo vplivati na pripravljanje računovodskih izkazov. Med seboj povezane družb namreč lahko prikrijejo oziroma onemogočijo vpogled v resnično premoženjsko in finančno stanje ter poslovno uspešnost posameznih družb, s skupinskimi računovodskimi izkazi pa so riziki povezani s tem odpravljeni in dejansko prikazujejo poslovanje neke skupine podjetij na resničen in pošten način. Tako veliko pomembnost SRI pripisujemo zato, ker z njimi dosežemo večjo preglednost poslovanja.

3. OPREDELITEV POVEZANE DRUŽBE

Pri sestavljanju SRI se nam tako najprej postavi vprašanje, katere družbe sploh uvrščamo v skupino (povezanih) družb. Odgovor na to vprašanje lahko najdemo v Zakonu o gospodarskih družbah, v SRS, v mednarodnih računovodskih standardih (v nadaljevanju MRS) in Zakonu o davku od dobička pravnih oseb (Horvat, 2001, str. 62).

Uskupinjevanje je potrebno v povezanih organizacijah, med katere po slovenskem zakonu o gospodarskih družbah (ZGD, člen 460.) štejemo pravno samostojne družbe², ki so v medsebojnem razmerju, tako da:

- ima ena družba v drugi večinski delež (družba v večinski lasti in družba z večinskim deležem);
če večina deležev pravno samostojne družbe pripada drugi družbi ali če drugi družbi pripada večina glasovalnih pravic (večinski delež), velja prva za družbo v večinski lasti, druga pa za družbo z večinskim deležem (ZGD, člen 461),
- je ena družba odvisna od druge (odvisna ali obvladujoča družba);
odvisna družba je pravno samostojna družba, ki jo neposredno ali posredno obvladuje druga (obvladujoča) družba (ZGD, člen 462),
- so koncernske družbe;
koncern tvorijo: ena obvladujoča in ena ali več odvisnih družb, povezanih pod enotnim vodstvom obvladujoče družbe (dejanski koncern); družbe, ki so povezane s pogodbo o obvladovanju (pogodbeni koncerni); pravno samostojne družbe, povezane z enotnim vodstvom, ne da bi bile pri tem medsebojno odvisne (koncern z razmerjem enakopravnosti) (ZGD, člen 463),
- sta dve družbi vzajemno kapitalsko udeleženi;
vzajemno kapitalsko udeležene družbe so kapitalske družbe s sedežem v Republiki Sloveniji, ki so povezane tako, da vsaki pripada več kot četrtnina deležev druge družbe (ZGD, člen 464),
- so družbe povezane s podjetniškimi pogodbami;
pogodba, s katero družba podredi vodenje družbe drugi družbi, je pogodba o obvladovanju; pogodba s katero se družba obveže, da svoj celotni dobiček prenese na drugo družbo, je pogodba o prenosu dobička. Za pogodbo o prenosu dobička velja tudi pogodba, s katero družba prevzame obveznost, da bo svojo družbo vodila račun druge družbe, pogodba o vodenju poslov (ZGD, člen 466).

Podjetniške pogodbe so tudi pogodbe, s katerimi se družba obveže, da svoj dobiček ali dobiček svojih posameznih obratov v celoti ali delno združi z dobičkom drugih družb ali posameznih obratov drugih družb, da bi se tako delil skupni dobiček (profitna skupnost) obveže, da del svojega dobička ali dobiček svojih posameznih obratov v celoti ali delno prenese na drugega (pogodba o delnem prenosu dobička) obveže, da

² Zakon in prenovljeni SRS uporabljata različne izraze za vsebinsko enake ali podobne pojme. Zakon tako uporablja izraz konsolidacija, SRS pa uskupinjevanje, zakon govori o nadrejenih in podrejenih družbah, SRS pa o obvladujočem podjetju ter o odvisnih, pridruženih in skupaj obvladovanih podjetjih. Obvladujoče

obrat svoje družbe da v zakup nekomu drugemu ali ga kako drugače prepusti (pogodba o zakupu obrata, pogodba o prepustitvi obrata) (ZGD, člen 467).

Prvi odstavek 53. Člena ZGD-F³ pravi, da je družba nadrejena družba drugi družbi (podrejeni družbi), če:

1. ima večino glasovalnih pravic v drugi družbi, ali
2. ima pravico imenovati oziroma odpoklicati večino članov uprave ali nadzornega sveta druge družbe, ali
3. izvršuje prevladujoč vpliv na drugo družbo na podlagi podjetniške pogodbe oziroma na podlagi drugega pravnega temelja, ali
4. ima v drugi najmanj 20% glasovalnih pravic in je bila večina članov uprave ali nadzornega sveta te družbe, ki so opravljali to funkcijo v preteklem poslovnem letu in jo še upravljajo takrat, ko je treba izdelati skupinska poročila, imenovana izključno zaradi izvrševanja glasovalnih pravic nadrejene družbe, ali
5. je delničar oziroma družbenik v drugi družbi in če na podlagi dogovora z drugim delničarjem oziroma družbenikom te družbe nadzoruje večino glasovalnih pravic v tej družbi, ali
6. je udeležba v kapitalu druge družbe z najmanj 20 % in
 - bodisi dejansko izvršuje prevladujoč vpliv v tej družbi,
 - bodisi sta obe s to družbo podrejene enotnemu vodenju druge nadrejene družbe.

Po SRS je skupina družb gospodarska, ne pa tudi pravna enota ter ni samostojna nosilka pravic in dolžnosti. V SRI je skupina predstavljena, kot da bi šlo za eno samo družbo. SRI so sestavljeni na podlagi izvirnih računovodskih izkazov upoštevanih družb z ustreznimi uskupinjevalnimi (konsolidacijskimi) popravki, ki pa niso predmet knjiženja v računovodskih razvidih upoštevanih družb. Skupino sestavljajo (SRS, Uradni list RS, št. 107/01, str.11368):

1. obvladujoča družba,
2. družbe, odvisne od nje zaradi deleža v kapitalu,

podjetje vsebinsko ustreza nadrejeni družbi, odvisna, pridružena in skupaj obvladovana podjetja pa so podrejene družbe. Tudi v diplomski nalogi so uporabljeni vsi omenjeni pojmi, ki so vsebinsko enaki.

³ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah, Uradni list RS, št. 45/01, str. 5033.

3. družbe, odvisne od nje zaradi prevladujočega vpliva iz drugih razlogov,
4. pridružene družbe, v katerih imajo pomemben, ne pa tudi prevladujoč vpliv,
5. družbe, obvladovane skupaj z drugimi lastniki.

Obvladujoča družba ima v pridruženi družbi pomemben vpliv, če je udeležena v njenem kapitalu z najmanj 20%.

Uvod v SRS v svoji deveti točki tudi določa, da so iz uskupinjevanja izločene (SRS, Uradni list RS, št. 107/01, str. 11368):

1. odvisne družbe, ki jih namerava obvladujoča družba usmerjati le začasno, ker jih ima v svoji lasti zgolj z namenom, da jih bo v bližnji prihodnosti odtujila,
2. odvisne družbe, poslujoče v okviru strogih dolgoročnih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo njihovo zmožnost, da bi svoja sredstva prenesla na obvladujočo družbo.

Obvladujoči družbi, ki je sama odvisna družba, ni potrebno sestavljati SRI, če pridobi privolitev manjšinskih lastnikov kapitala, pri čemer pa mora pojasniti razloge, zaradi katerih jih ni sestavila, in podati podlage, na katerih so zasnovani računovodski izkazi odvisnih družb v njihovih ločenih računovodskih izkazih.

Kadar obvladujoča družba skupaj z odvisnimi družbami, ki sestavljajo skupino, v seštevku zbirno ne dosega zakonsko določenih pogojev za razvrstitev med srednja podjetja (srednje družbe)⁴, ni treba sestavljati skupinskih računovodskih izkazov, kljub temu pa mora razkriti zakonsko določene informacije in podatke o podjetjih v skupini.

MRS opredeljujejo naslednje pojme, ki se pojavljajo v zvezi s povezanimi družbami (MRS, 2001, str. 1291-1323):

- **obvladujoče podjetje** (ang.: parent): podjetje, ki ima eno ali več odvisnih podjetij,
- **odvisno podjetje** (ang.: subsidiary): podjetje, ki ga obvladuje drugo podjetje (imenovano obvladujoče),

⁴ Zakon o gospodarskih družbah v svojem 51. členu natančno razvršča družbe na majhne, srednje in velike, in sicer na podlagi upoštevanja naslednjih meril: število zaposlenih, prihodkih, povprečne vrednosti aktive po letnih računovodskih izkazih v zadnjem poslovnem letu. V tretjem odstavku tega člena tako opredeljuje, da med srednje družbe uvrščamo tiste. Ki jih ni mogoče uvrstit med male, izpolnjujejo pa najmanj dva izmed naslednjih meril: povprečno število zaposlenih ne presega 250; letni prihodki so manjši od 800.000.000 tolarjev in povprečna vrednost aktive na začetku in na koncu leta ne presega 400.000.000 tolarjev.

- **pridruženo podjetje** (ang.: associate): podjetje, v katerem ima naložbenik pomemben vpliv in ki ni niti odvisno podjetje niti naložbenikov skupni podvig,
- **skupaj obvladovano podjetje** (ang.: jointly controlled entity): skupni podvig, pri katerem gre za ustanovitev delniške družbe, družbe z neomejeno ali omejeno odgovornostjo ali kakega drugega podjetja, v katerem ima vsak podvižnik svoj delež; takšno podjetje posluje tako kot druga podjetja, le da pogodbeni sporazum med podvižniki določa skupno obvladovanje celotnega gospodarskega delovanja takšnega podjetja,
- **skupina** (ang.: group): obvladujoče podjetje in vsa njegova odvisna podjetja,
- **skupni podvig** (ang.: joint venture): pogodbeni sporazum, na podlagi katerega se dve ali več strank lotijo gospodarskega delovanja, ki je predmet skupnega obvladovanja.

4. VSEBINA SKUPINSKIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

Konsolidirano letno poročilo je poseben pravni akt družbe, ki je ločen od letnega poročila družbe. Konsolidirano letno poročilo torej ni sestavni del letnega poročila družbe, temveč gre za dva različna pravna akta.

Konsolidirano letno poročilo je sestavljeno iz šestih računovodskih poročil, ki tvorijo celoto, in sicer iz:

- konsolidirane bilance stanja,
- konsolidiranega izkaza poslovnega izida,
- prilog h konsolidiranim izkazom,
- konsolidiranega izkaza gibanja kapitala,
- konsolidiranega izkaza finančnega izida in
- poslovnega poročila družb, ki so vključena v konsolidacijo.

Konsolidirano letno poročilo izdelava vedno nadrejena družba. Za sestavo konsolidiranega letnega poročila je pristojna uprava družbe, za kar ima na voljo en mesec daljši rok kot za sestavo letnega poročila. Konsolidirano letno poročilo je treba namreč sestaviti v štirih mesecih po koncu poslovnega leta (drugi stavek tretjega odstavka 51. člena ZGD) (Kocbek, 2003, str. 966).

Glede prilog h SRI je treba smiselno upoštevati 65. člen ZGD , ki opredeljuje vsebino prilog k izkazom, vključiti pa je treba tudi opis metod, ki so bile uporabljene pri sestavljanju SRI. Poslovno poročilo družb, ki se uskupinjujejo, mora v skladu s 66. členom ZGD podajati najmanj pošten prikaz razvoja poslovanja in položaja skupine ter prikazati tudi (Vrankar, 2002 a, str. 6):

- pomembne poslovne dogodke po koncu poslovnega leta,
- pričakovani razvoj družb v skupini,
- dejavnost družb v skupini na področju raziskav in razvoja,
- podružnice družb v skupini ter
- dejavnost podružnic družb v tujini.

5. TEORIJE USKUPINJEVANJA

Razvile so se tri teorije uskupinjevanja, ki se razlikujejo po tem, katere informacijske potrebe uporabnikov postavljajo v ospredje, kako obračunavajo poštene vrednosti premoženja, kako izkazujejo manjšinske deleže in kako obračunavajo poslovne dogodke znotraj skupine.

Glede na interes, ki ga zadovoljujejo uskupinjeni računovodski izkazi, tako poznamo:

- interesno teorijo (ang.:proprietary theory),
- teorijo matičnega podjetja (ang.: parent company theory),
- teorijo enotnega podjetja (ang.: entity theory).

5.1. Interesna teorija

Interesna teorija postavlja v ospredje interes lastnika z večinskim vplivom. Njeno izhodišče je, da so vsa sredstva in obveznosti, ki so zajeti v uskupinjenih računovodskih izkazih, last matične družbe. Skladno s tem je vanje zajet samo sorazmerni del sredstev in obveznosti odvisne družbe, ki ustreza deležu matične družbe v kapitalu odvisne družbe. Morebitne skrite rezerve ali bremena, ugotovljeni ob nakupu deleža, se prav tako upoštevajo samo v sorazmernem delu. Manjšinski deleži se ne izkazujejo, dobički in izgube iz medsebojnih poslovnih dogodkov pa se izločijo samo do višine deleža matične družbe (Vrankar, 1995, str. 17).

Pri tej teoriji ne gre za popolno, temveč za sorazmerno uskupinjevanje, ki se najpogosteje uporablja za obračunavanje skupnih podvigov (ang.: joint venture).

5.2. Teorija matičnega podjetja

Teorija matičnega podjetja je razširjena interesna teorija; njeno izhodišče je, da so uskupinjeni računovodski izkazi podaljšani, razširjeni računovodski izkazi matične družbe. Vanje so zajeta vsa sredstva in obveznosti odvisne družbe, deleži, ki pripadajo manjšinskim lastnikom, pa se izkazujejo v posebni postavki med obveznostmi. Dobički ali izgube, ki pripadajo manjšinskim lastnikom, se odštejejo od celotnih dobičkov in prikažejo v posebni postavki v uskupinjenih računovodskih izkazih. Deleži manjšinskih lastnikov se izračunajo na osnovi deleža v knjižnih vrednostih premoženja in obveznosti odvisne družbe, vendar se pri tem ne upoštevajo v uskupinjenih izkazih obračunane prilagoditve, ki so posledica nabavnih stroškov matične družbe ob nakupu deležev odvisne družbe (Vrankar, 1995, str. 17).

5.3. Teorija enotnega podjetja

Teorija enotnega podjetja temelji na prepričanju, da hočejo lastniki tako matične kot odvisnih družb spoznati vrednosti svojih deležev ob upoštevanju povezav v skupini. Vsi lastniki se obravnavajo enako; vsa sredstva in obveznosti vseh družb v skupini pripadajo skupini. Enako velja tudi za vse poslovne dogodke med družbami v skupini. V uskupinjenih računovodskih izkazih se oddeli tako na večinske kot na manjšinske lastnike sorazmerni del sredstev in obveznosti ter skritih rezerv in bremen, manjšinski deleži pa so izkazani kot del kapitala skupine (Vrankar, 1995, str. 18).

6. RAČUNOVODSKE PREDPOSTAVKE USKUPINJEVANJA

Za SRI ne obstaja posebno knjigovodstvo, temveč nastanejo z združitvijo računovodskih izkazov posameznih pravno samostojnih družb. To dosežemo z določenimi uskupinjevalnimi popravki, ki so potrebni zato, da izključimo iz njih vse pojave, ki izhajajo iz odnosov med enotami v skupini. Tako imajo SRI predvsem informacijsko funkcijo, za njihovo oblikovanje pa so potrebni določeni postopki, ki jih imenujemo uskupinjevanje.

V obeh primerih pa je potrebno upoštevati računovodske predpostavke o merilih za uskupinjevanje; predvsem glede vprašanj, ki niso rešena v računovodskih standardih ali v zakonskih določilih. Predpostavke so lahko tudi izhodišče za odločanje med posameznimi možnimi uskupinjevalnimi postopki.

Temeljne predpostavke, ki jih najdemo v literaturi različnih avtorjev in tudi v Sedmi smernici Evropske Unije⁵, so naslednje.

1. Predpostavka enotne družbe

Iz predpostavke enotne družbe izvirajo vse preostale predpostavke, zato je to osnovna predpostavka uskupinjevanja, ki izvira iz teorije enotne družbe, le ta pa zahteva, da morajo SRI prikazati premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid skupine družb, kot da gre za eno samo družbo.

2. Predpostavka izkazovanja resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida

SRI morajo prikazovati resnično sliko (ang.: true and fair view) premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida skupine. V primeru, da skupinska bilanca stanja in izkaz poslovnega izida ne podajata resnične slike, morajo biti vzroki ter njihov vpliv na premoženjski in finančni položaj in na poslovni izid pojasnjeni v dodatku.

3. Predpostavka popolnosti skupine

V SRI je potrebno zajeti obvladujočo družbo in vse družbe, ki v skladu s predpisi in standardi spadajo v skupino in sicer ne glede na lokacijo sedeža družbe.

4. Predpostavka popolnosti vsebine računovodskih izkazov in enotnega zajemanja vanje

Uskupinjajo se vsa sredstva in obveznosti do virov sredstev ter prihodki in odhodki vseh družb, ki sestavljajo skupino, ne glede na to, kako so obravnavani v računovodskih izkazih posameznih družb. Za vsa sredstva, obveznosti, prihodke in odhodke je potrebno uporabljati enoten način zajemanja v računovodske izkaze, in sicer tistega, ki izvira iz predpisov in standardov države obvladujoče družbe.

Iz te predpostavke izhaja, da je potrebno računovodske izkaze posameznih družb spremeniti oziroma prilagoditi, tako da ustrezajo tistim, ki jih za SRI uporablja obvladujoča družba. To pomeni, da morajo družbe sestaviti posebne računovodske izkaze, ki se razlikujejo od njihovih uradnih računovodskih izkazov. Le-ti se sestavljajo še posebej za družbe v tujini, kar je pripravljalo delo za uskupinjevanje. Računovodske izkaze je potrebno prilagoditi pred samim uskupinjevanjem, saj to lahko vpliva na kapital posamezne družbe in s tem na SRI.

⁵ Več o Sedmi smernici EU je obrazloženo v nadaljevanju diplomske naloge.

5. Predpostavka enotnega vrednotenja

Vsa sredstva in obveznosti do virov sredstev se ocenjujejo po enotnih metodah, in sicer se uporabljajo metode, veljavne za računovodske izkaze obvladujoče družbe.

Pri vrednotenju je potrebno uporabljati metode, ki so dopustne v državi obvladujoče družbe. Te metode se lahko razlikujejo od metod, uporabljenih v uradnih računovodskih izkazih obvladujoče družbe, in sicer zato, ker bi bile lahko v njih uporabljene tudi druge dopustne metode. V dodatku k SRI morajo biti te razlike zabeležene in pojasnjene.

6. Predpostavka istega datuma

SRI se sestavljajo na isti datum kot računovodski izkazi obvladujoče družbe. SRS določajo, da je potrebno, če računovodski izkazi, ki so predmet uskupinjevanja, niso sestavljeni na isti datum, učinke pomembnih poslov ali drugih poslovnih dogodkov, ki nastanejo od teh datumov do datuma računovodskih izkazov obvladujoče družbe, preračunati. Razlika med datumi pa v nobenem primeru ne sme biti večja od treh mesecev.

7. Predpostavka dosledne stanovitnosti pri uporabi metod uskupinjevanja

Metode uskupinjevanja se morajo dosledno uporabljati iz obdobja v obdobje. Ločimo oblikovno in vsebinsko stanovitnost. Prva se nanaša na obliko in razčlenitev bilance stanja in izkaza poslovnega izida ter na vsebino posameznih postavk računovodskih izkazov. Kršitev načela dosledne oblikovne stanovitnosti je dopustna le, če spremenjeno izkazovanje zagotavlja boljši vpogled v premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid.

Vsebinska stanovitnost pomeni uporabo enakih metod in postopkov pri sestavljanju računovodskih izkazov iz obdobja v obdobje. Kršitev je dovoljena le, če zaradi spremenjenih razmer uporaba dotedanjih metod in postopkov slabo vpliva na prikaz resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida. To velja tudi v primeru morebitnih sprememb predpisov ali računovodskih standardov.

8. Predpostavka jasnosti in preglednosti

Jasnost SRI je zagotovljena, če so postavke bilance stanja in izkaza poslovnega izida ter pojasnila k njim vsebinsko pravilni in nedvoumno opredeljeni, pri čemer se za enake poslovne dogodke uporabljajo enake oznake. Posamezne postavke morajo biti dovolj podrobno razčlenjene.

Preglednost je zagotovljena, če so postavke in pojasnila predstavljena v urejenem in razumljivem zaporedju. Cilj predpostavke jasnosti in preglednosti je zagotoviti pomembne informacije, pri čemer oblika računovodskih izkazov izkušenega uporabnika ne sme zavajati ali prikrivati prikaza resničnega stanja.

9. Predpostavka gospodarnosti

Pri sestavljanju SRI je potrebno upoštevati predpostavko gospodarnosti, saj je sestavljanje obsežno in zamudno delo. Uporaba vrste postopkov je omejena z višino stroškov zanje, ti pa se primerjajo z vrednostjo dobljenih informacij. Izguba informacij, ki nastane zaradi omejitve potrebnih uskupinjevalnih postopkov, je dopustna le, če ne vpliva bistveno na prikaz resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida skupine.

10. Predpostavka pomembnosti

Predpostavka pomembnosti določa, da morajo računovodski izkazi vsebovati vse postavke, ki so dovolj pomembne, da lahko vplivajo na ocene in odločitve uporabnikov. Informacijska vrednost SRI za uporabnika se meri po podatkih, ki jih vsebujejo, in po njihovi pomembnosti. Veliko število nepomembnih podatkov lahko zmanjša informacijsko vrednost SRI, zato jih je bolje opustiti in podrobneje pojasniti pomembnejše. S tem lahko predpostavka pomembnosti olajša tako sestavljanje kot tudi razumevanje SRI.

7. HARMONIZACIJA IN PREDPISI

Teorija in praksa na področju uskupinjevanja se od države do države močno razlikujeta. Razlike se kažejo že v sami definiciji skupine, predpisih glede obveznosti sestavljanja SRI, v obliki in vsebini objavljenih računovodskih izkazov in uporabljeni metodi uskupinjevanja. Tako sta se zaradi velikih razlik pojavili težnji po poenotenju in poenostavitvi.

Harmonizacija računovodskih standardov v Evropski Uniji je del programa harmonizacije podjetniškega prava, vendar pa harmonizacija ne pomeni nujno poenotenost standardov. V Evropski Uniji si želijo doseči, kolikor je le mogoče, enakovrednost in primerljivost računovodskih informacij iz različnih držav. Zato so bila v preteklosti pogosto postavljena minimalna pravila in nič nenavadnega ni, če so med članicami Evropske Unije in družbami tolikšne razlike (Horvat, 2001, str. 69).

Z majem 2004, ko bo Slovenija vstopila v Evropsko Unijo, bo morala tudi na področju računovodstva spremeniti in dopolniti svojo zakonodajo, predvsem zaradi sprememb in

dopolnitev Četrte in Sedme smernice⁶ pa tudi uredbe⁷ Evropskega parlamenta o uporabi MRS.

7.1. Smernice Evropske Unije

Za računovodsko poročanje so pomembne predvsem (Vezjak, 2003, str. 34):

- 4. (četrt) direktiva o letnem obračunu družb nekaterih pravnih oblik in
- 7. (sedma) direktiva o konsolidiranem letnem obračunu ter z vidika nadzora,
- 8.(osma) direktiva o dovoljenju osebam, ki so pooblašene za obvezno revizijo računovodskih izkazov.

Primerljivi letni zaključki družb iz različnih držav, naj bi omogočili osebi, ki išče pravo priložnost za kapitalsko naložbo, primerljivost letnih zaključkov družb iz različnih držav. Uskladitev bilančnopравnih predpisov je zato nujna predpostavka za uresničitev prostega kapitalskega pretoka, skupnega kapitalskega in skupnega evropskega trga. To je motiv za sprejem Četrte in Sedme smernice Evropske Unije.

Harmonizacija se torej uresničuje prek evropskih računovodskih direktiv. Prednost direktiv je v njihovi fleksibilnosti, ki jo imajo članice Evropske Unije pri vpeljevanju v svoje zakone.

7.1.1. Četrta smernica Evropske Unije

Četrta smernica predstavlja temeljno direktivo, ki v Evropski Uniji ureja področje računovodenja. Pogajanja o vsebini Četrta smernica se je pričela leta 1968, z uveljavitvijo 25. julija 1978 in je bila podlaga za druge računovodske direktive. Od sprejetja je bila že devetkrat spremenjena, nazadnje 18. junija 2003⁸. Posodobitev je bila nujno potrebna za enotno, visokokakovostno računovodsko poročanje v skladu s sodobno računovodsko teorijo in prakso.

⁶ Smernica (direktiva) je za vsako državo članico, na katero je naslovljena, zavezujoča glede cilja, ki ga je treba doseči in jo morajo vpeljati v svoje zakone v določenem času, pri čemer dopušča državnim oblastem izbiro oblike in metod. Smernice niso neposredno uporabne, temveč služijo predvsem kot sredstvo za harmonizacijo oziroma približevanje pravnih ureditev med državami članicami.

⁷ Uredba (regulativa) je splošno veljavna in zavezujoča kot zakon v nacionalnem pravu, in sicer v celoti in se neposredno uporablja v vseh državah članicah. Veljati začne v vseh državah članicah hkrati in predstavlja tipično sredstvo za poenotenje.

⁸ Dne 18. junija 2003 je bila sprejeta direktiva 2003/51/EC, ki spreminja 4. in 7. direktivo ter direktivi o letnih računovodskih izkazih in konsolidiranih računovodskih izkazih bank in drugih finančnih institucij ter zavarovalnic. Te spremembe so odpravile neskladnosti med direktivami in MRS, ki so veljavni od 1. maja 2002 (Vezjak, 2003, str. 35).

Četrta smernica v svoji izvirni obliki ureja naslednja področja (Brus, 1998, str. 587):

1. načela sestavitve letnega zaključka (zlasti v členih⁹ 2 in 3),
2. razčlenbo bilance stanja (zlasti člani 8 do 13) in izkaza poslovnega izida (zlasti člani 22 do 27),
3. načela vrednotenja (zlasti člani 31 do 42),
4. najmanjšo vsebino pojasnil k izrazom in poslovnega poročila (členi 43 do 45),
5. revizijo (člen 51) in
6. razkritje (=publiciteto; člani 47 do 50a).

Najpomembnejše novosti spremenjene četrte smernice so¹⁰:

- Države članice lahko dovolijo ali zahtevajo:
 - poleg dosedaj zahtevanih izkazov tudi druge izkaze kot sestavni del letnega poročila,
 - podrobnejšo predstavitev posameznih postavk bilance stanja in izkaza poslovnega izida, s čimer se povečuje zaupanje v vsebino o transakcijah, o katerih se poroča,
 - spremenjeno obliko bilance stanja,
 - da se uvede izkaz predstavitve (statement of performance) namesto izkaza poslovnega izida,
 - da se postavke v bilanci stanja izkažejo kot kratkoročne in dolgoročne postavke,
 - da se po pošteni vrednosti poleg finančnih inštrumentov vrednotijo tudi druge postavke sredstev; tako dovoljenje pa je lahko omejeno le na konsolidirane računovodske izkaze. V teh primerih se lahko izidi vrednotenja pripoznajo v izkazu poslovnega izida.
- Spremenjena je opredelitev rezervacij.
- Spremenjena so pravila vrednotenja v povezavi z upoštevanjem predpostavke previdnosti, predvsem glede evidentiranja pričakovanih obveznosti in možnih izgub.
- Letno poročilo mora vsebovati najmanj resničen pogled razvoja ter predstavitev poslovanja družbe in njenega položaja z opisom temeljnih tveganj in negotovosti, ki

⁹ Vse navedbe členov se nanašajo na Četrto smernico: 78/660/EGS z dne 25. julija 1978.

¹⁰ Več o tem in dodatni literaturi v članku Marjana Odarja, Spremembe 4. in 7. direktive Evropske Unije, obvezna uporaba mednarodnih standardov računovodskega poročanja ter potrebne spremembe zakonodaje, Revizor 12/03.

jim je družba izpostavljena. Ta pregled naj bi bila uravnotežena celovita analiza razvoja ter predstavitev poslovanja družbe in njenega položaja, odvisno od velikosti in zapletenosti poslov.

- Za razširitev nujnosti razumevanja razvoja družbe in predstavitev položaja mora analiza vsebovati tako računovodske kot tudi neračunovodske ključne kazalce, bistvene za posamezen posel, vključno z informacijami v zvezi z okoljskimi zadevami in zaposlenimi.

7.1.2. Sedma smernica Evropske Unije

Sedma smernica, ki je začela veljati 13. junija 1983, ureja skupinske računovodske izkaze. Za model uskupinjenih računovodskih izkazov in pravila vrednotenja se sklicuje na Četrto smernico. Enako kot Četrta se Sedma smernica zavezuje k reviziji in objavi revidiranih računovodskih izkazov z letnim poročilom in poročilom revizorja.

Katere družbe so zavezane k pripravi računovodskih izkazov, smernica natančno narekuje. Prvi odstavek 4. člena pravi, da je skupinske izkaze treba sestaviti, ko ima obvladujoča družba ali katera od odvisnih družb pravno obliko katere od kapitalskih družb. Obravnavana smernica pa vsebuje celo vrsto olajšav tega bremena. Smernica določa dolžnost sestavitve SRI obvladujočim družbam, če izpolnjujejo katero od predpostavk:

1. obvladujoči družbi pripada večina glasovalnih pravic v odvisni družbi,
2. obvladujoča družba ima pravico do imenovanja večine članov upravnega, vodstvenega ali nadzornega organa odvisne družbe in je hkrati njen družbenik,
3. obvladujoča družba ima obvladujoči vpliv na odvisno družbo na podlagi pogodbe in je hkrati njen družbenik.

Nekaj ključnih sprememb Sedme direktive o konsolidiranih računovodskih izkazih (Odar, 2003, str. 58):

- Država članica lahko zahteva po svoji zakonodaji sestavitev konsolidiranih računovodskih izkazov in konsolidiranega letnega poročila tudi v primerih, če:
 - ima obvladujoča družba moč oziroma možnost, da lahko izvršuje vpliv ali kontrolo nad drugo družbo, ali
 - sta obvladujoča družba in podrejena družba vodeni na enoten način, ki ga določa obvladujoča družba.
- Družbe, s katerimi delnicami se trguje na organiziranem trgu, ne morejo biti izvzete iz obveznosti sestavljanja konsolidiranih računovodskih izkazov.

- V primerih, ko se konsolidirano letno poročilo zahteva dodatno, poleg letnega poročila, sta lahko obe poročili predstavljeni kot eno poročilo. Pri pripravi takega poročila je primerno dati večji poudarek zadevam, ki so za družbe, vključene v konsolidacijo, pomembne kot celota.
- Ostale novosti v zvezi z revidiranjem.

7.2. Mednarodni računovodski standardi

Na področju harmonizacije računovodstva je bil leta 2002 storjen izredno pomemben korak naprej. Evropska komisija je namreč julija 2002 sprejela uredbo o uporabi MRS. Z njo neposredno predpisuje približno 7000 družbam v državah Evropske Unije, ki sestavljajo konsolidirane računovodske izkaze in so uvrščene na organizirane trge vrednostnih papirjev v Evropski uniji, da jih bodo morale od leta 2005 pripravljati v skladu z MRS, ki jih je izdal odbor za mednarodne računovodske standarde in ki so odobreni za uporabo v Evropski Uniji (Vezjak, 2003, str. 31). S tem bi rešili problem primerljivosti računovodskih izkazov družb iz različnih držav. Ta problem je širše narave, saj npr. vlagatelji zaradi neprimerljivosti podatkov tvegajo, da bodo naredili napačno poslovno odločitev ali da bodo izgubili kakšno investicijsko možnost.

Globalna uporaba MRS bi tako povečala primerljivost računovodskih izkazov ter poenostavila procese združevanj in prevzemov družb iz različnih držav. Pri tem pa je potrebno omeniti, da prednosti v tem ne bi videli samo vlagatelji, temveč tudi druge interesne skupine. Povečal bi se ugled družb in navsezadnje pospešila gospodarska rast.

Odbor IASC (International Accounting Standards Committee), ki je začel razvijati in izdajati MRS, je bil ustanovljen 1973, z namenom zagotoviti transparentnost in primerljivost računovodskih informacij v mednarodnem okolju. Aprila 2001 pa je začel delovati nov organ IASB (International Accounting Standards Board), kot njegov naslednik, ki si je za cilj zadal razvoj svetovnih računovodskih standardov in jih poimenoval mednarodni standardi računovodskega poročanja¹¹ (v nadaljevanju MSRP).

IASB je imel resnega tekmeča v ameriških računovodskih standardih oziroma splošno sprejetih načelih računovodskega poročanja US GAAP (Generally Accepted Accounting Principles). Na njihovo zmanjšanje ugleda pa je vplival propad velikih ameriških družb v preteklem času, kot na primer Enron, zaradi neustreznega računovodskega poročanja.

Oktobra 2002 sta se odbor za pripravo mednarodnih računovodskih standardov IASB in odbor za pripravo ameriških računovodskih standardov FASB obvezala k zbliževanju obojih standardov leta 2005, ko bodo družbe na organiziranem trgu vrednostnih papirjev

¹¹ MSRP je skupno ime za MRS (do tedaj sprejete standarde pri IASC) in pojasnila Strokovnega odbora za pojasnjevanje (SIC- Standing Interpretations Committee).

morale pri sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov uporabljati MRS. Objava je pomemben korak k ustvarjanju svetovnega sistema računovodskih standardov. Še posebej je v pomoč ameriški komisiji za vrednostne papirje (US Securities and Exchange Commission, SEC), ki preverja, ali so računovodski izkazi družb Evropske Unije, ki naj bi bili uvrščeni na ameriški trg vrednostnih papirjev, pripravljeni v skladu z MRS, brez prilagoditev US GAAP (Vezjak, 2003, str. 48).

Z vstopom Slovenije v Evropsko Unijo je uredba neposredno zavezujoča tudi za slovenske gospodarske družbe, ki morajo sestavljati konsolidirane računovodske izkaze in ki so uvrščene na organizirani trg vrednostnih papirjev, to je v borzno kotacijo ali na prosti trg (Vezjak, 2003, str. 31). Družbe so zavezane prvič poročati za poslovno leto, ki se začne 1. januarja 2005 ali po njem, za družbe, ki na organiziranem trgu sodelujejo le z obveznicami, izjemoma 1. januarja 2007, če bo izjema v Sloveniji zakonsko dovoljena.

Strokovni svet Slovenskega inštituta za revizijo je aprila 2003 tudi imenoval projektno skupino za uvedbo MRS oziroma MSRP v Sloveniji, ki ima za nalogo od izobraževanja o MSRP, obveščanja javnosti, prevoda MSRP, do odgovorov na temeljna vprašanja, kot na primer začetek uporabe, zavezanci za uporabo ipd.

7.3. Slovenski računovodski standardi

Osnova za prenovljene SRS, ki so bili sprejeti leta 2001 ter so stopili v veljavo s 1.1. 2002, so MRS ter Četrta in Sedma smernica Evropske Unije. SRS temeljijo na enakih teoretičnih osnovah kot omenjeni standardi, zaradi česar bo prehod s SRS na MRS lažji, vendar pa je zelo pomembno, da bo zaradi sprememb Četrte in Sedme smernice pravočasno spremenjena tudi domača zakonodaja; predvsem zakon o gospodarskih družbah in zakon o davku od dobička pravnih oseb.

Splošna določila glede uskupinjevanja v SRS niso urejena v okviru določenega standarda, temveč so navedena v 9. točki uvoda. Prenovljeni SRS v uvodu v točki 9 uskupinjevanje (konsolidiranje) računovodskih podatkov v računovodskih izkazih tako določajo (Vrankar, 2002 a, str. 5):

- kdo sestavlja skupino družb,
- katere družbe so izključene iz konsolidiranja,
- kdaj obvladujoči družbi ni treba sestavljati SRI,
- metode konsolidiranja,
- vsebino razkritij v SRI.

V posameznih standardih so v posebnih poglavjih natančneje določene posebnosti vrednotenja posameznih gospodarskih kategorij. SRS 1-20 in SRS 23 vsebujejo določila o uskupinjevanju kategorije, katero posamezni standard obravnava, SRS 24-27 pa obravnavajo določila za posamezne računovodske izkaze.

8. METODE USKUPINJEVANJA

Metode po katerih uskupinjamo (konsolidiramo) povezane družbe, se razlikujejo glede na kontrolo obvladujoče družbe v povezani družbi. Popolno uskupinjevanje je lastno obvladujočemu podjetju, ki ima večinski vpliv na odvisna podjetja. Pridružena podjetja, kjer gre za pomemben ne pa tudi prevladujoč vpliv, so v skupinskih računovodskih izkazih upoštevana po kapitalski metodi. Za naložbo v delnice oziroma deleže, ki predstavljajo nepomemben vpliv uporabimo naložbeno metodo. V primeru skupaj obvladovanih podjetij pa se poslužujemo metode sorazmernega uskupinjevanja .

Slika 1: Vrste metod uskupinjevanja glede na kontrolo obvladujoče družbe

Večinski vpliv na družbo	Odvisna družba	POPOLNO USKUPINJEVANJE
Enakopravno upravljanje družbe	Skupna družba	SORAZMERNO USKUPINJEVANJE
Pomemben vpliv na družbo	Pridružena družba	KAPITALSKA METODA
Nepomemben vpliv na družbo	Finančne naložbe	NALOŽBENA METODA

Vir: SRS, 2002, 9. točka uvoda in lastna obdelava.

8.1. Popolno uskupinjevanje

Popolno uskupinjevanje se uporablja za uskupinjevanje tistih družb, v katerih ima matična družba prevladujoč vpliv. Ne glede na to iz česa prevladujoči vpliv izhaja, ali zaradi udeležbe v kapitalu ali zaradi česa drugega, obstaja dejstvo, da matična družba zaradi svojega vpliva usmerja poslovanje te družbe in je zato tudi odgovorno za vsa sredstva, obveznosti in tudi za uspešnost njenega poslovanja.

Popolno uskupinjevanje je združevanje računovodskih izkazov obvladujoče družbe in njenih odvisnih družb od postavke do postavke, tako da se seštevajo sorodne postavke sredstev, dolgov, kapitala, prihodkov in odhodkov. Skupino je treba predstaviti, kot da gre za eno samo družbo, zato je potrebno:

1. izločiti finančne naložbe obvladujoče družbe v kapital oziroma dolgove odvisnih družb in deleže obvladujoče družbe v kapitalu oziroma dolgovih odvisnih družb pa tudi druge medsebojne finančne naložbe in deleže v kapitalu oziroma dolgovih drugih družb v skupini ter v tej zvezi obračunati razlike;
2. izločiti medsebojne poslovne terjatve in poslovne dolgove;
3. izločiti medsebojne prihodke in odhodke;
4. izločiti neiztržene čiste dobičke in čiste izgube, ki so posledica notranjih poslov znotraj skupine;
5. ponovno obračunati davke in jih časovno razmejiti;
6. posebej izkazati manjšinske deleže v kapitalu in v čistem dobičku (SRS, Uradni list RS, št. 107/01, str 11368).

Za izvedbo popolnega uskupinjenja je treba zagotoviti, da:

- so v izvirnih računovodskih izkazih vseh upoštevanih družb uporabljene enotne računovodske usmeritve za podobne poslovne dogodke, če to ni mogoče, pa da so na voljo zadostne informacije za ustrezne preračune pri sestavljanju skupinskih računovodskih izkazov;
- so postavke v izvirnih računovodskih izkazih vseh upoštevanih družb ovrednotene po enakih metodah, če niso, pa da so na voljo zadostne informacije o razlikah, upoštevanih pri sestavljanju skupinskih računovodskih izkazov;
- so postavke v izvirnih računovodskih izkazih vseh upoštevanih družb enako formalno predstavljene, če niso, pa da odvisne družbe sestavijo posebne računovodske izkaze za potrebe uskupinjenja, ki se razlikujejo od njihovih uradnih računovodskih izkazov;
- so izvorni računovodski izkazi vseh upoštevanih družb sestavljeni za poslovno leto, ki se konča z istim dnem, če to ni mogoče, pa da se opravijo preračuni za učinke pomembnih poslovnih dogodkov v odvisnih družbah, nastale v vmesnem obdobju, ki ne sme biti daljše od treh mesecev, oziroma da odvisne družbe sestavijo vmesne izvirne računovodske izkaze;
- je določena metoda prevedbe iz tuje valute, v kateri so predstavljeni izvorni računovodski izkazi odvisnih družb, v poročevalno valuto obvladujoče družbe; to so praviloma pri sredstvih in obveznostih do njihovih virov srednji tečaj Banke Slovenije,

pri prihodkih in odhodkih pa povprečni srednji tečaj, ki so veljali ob njihovem nastanku (SRS,Uradni list RS, št. 107/01, str. 11368-11369).

Popolno uskupinjevanje ločimo na dve metodi:

- nakupno metodo (ang.: purchase method, acquisition method) ter
- spajalno metodo (ang.: pooling method, merger accounting).

8.1.1. Nakupna metoda

Predpostavka za uporabo nakupne metode je nakup posameznih sredstev in obveznosti odvisne družbe, podoben spojitvi z obvladujočo družbo v trenutku nakupa, ki je večinoma tudi trenutek prvega uskupinjevanja. Z nakupom pridobi obvladujoča družba prevladujoč vpliv na odvisno družbo. Prejšnji lastniki prodajo svoje deleže in dobijo zanje nadomestilo v gotovini ali drugih predmetih. S tem prodajo tudi svoj vpliv na odvisno družbo, in sicer novemu lastniku. Kupnina, plačana za deleže odvisne družbe, zapusti skupino in pomeni zanjo odtok sredstev. Nakupna metoda se smiselno uporablja tudi, če obvladujoča družba ustanovi odvisno družbo (Turk et al., 1999; str.405-406).

8.1.2. Spajalna metoda

Glavni pogoj za uporabo spajalne metode je , da je bil delež v odvisni družbi pridobljen z zamenjavo za delnice obvladujoče družbe. Po izmenjavi deležev imata obe skupini lastnikov v odvisni družbi še vedno lastniške interese. Dotedanji lastniki so svoje neposredne deleže v odvisni družbi zamenjali za posredne prek svojih deležev v obvladujoči družbi. V ozadju tega postopka je zamisel, da bi različne skupine lastnikov deležev združile svoje interese v odvisni družbi. Do tedaj ločena sredstva se, ne da bi se pri tem zmanjšala, združijo. Ekonomsko tveganje še vedno povezuje obe skupini lastnikov in se v prihodnosti tudi skupaj upravlja. Postopek je zelo podoben spojitvi, pri kateri sredstva ene družbe prevzame druga družba, vendar ostaneta v tem primeru družbi tudi po spojitvi pravno samostojni (Turk et al., 1999; str.406).

Za spajalno metodo morajo biti izpolnjeni točno določeni pogoji, zato se ne uporablja prav pogosto. Po drugi strani pa je nakupna metoda praktično primerna za vse oblike poslovnega združevanja, ne glede na njihovo pravno obliko, razen v primeru ko ni mogoče ugotoviti, kdo je kupec druge družbe in kateri delničarji prevzamejo prevladujoč vpliv v skupini.

Skozi zgodovino uskupinjevanja se je uporaba ene ali druge metode spreminjala. V letih od 1950 do 1960 je v ZDA, kjer se je spajalna metoda obračunavanja poslovnih povezav razvila, v večini primerov med družbami šlo za prevzeme in ne za združitve, a so kljub

temu uporabljali spajalno metodo (Larsen, 2000, str. 184). V skladu s standardi GAAP (General Accepted Accounting Principles) je v ZDA od leta 2001 dovoljena le še nakupna metoda. Temu sledijo tudi MRS, saj je Svet za mednarodne računovodske standarde decembra 2002 izdal osnutek (Exposure Draft 3 Business Combinations, 2002), v skladu s katerim naj bi se uporaba spajalne metode, kot metode popolnega uskupinjevanja, prepovedala.

Postopki uskupinjevanja so pri obeh metodah enaki, metodi pa se med seboj razlikujeta samo po načinu uskupinjevanja kapitala, ki je eden od kompleksnejših uskupinjevalnih postopkov.

8.1.3. Postopki uskupinjevanja

SRI dosežemo z ustreznimi uskupinjevalnimi popravki vsote računovodskih izkazov vseh družb v skupini. V uskupinjevanje moramo vključiti računovodske izkaze vseh družb, ki po zakonu in standardih sodijo v skupino. Temeljni pogoj, da lahko računovodske izkaze posameznih odvisnih družb seštejemo je, da so vsi sestavljeni na enoten način, torej da so posamezna sorodna sredstva in obveznosti ter prihodki in odhodki pri vseh družbah izkazani v istih postavkah in ovrednoteni po istih načelih.

V primeru da so računovodski izkazi sestavljeni v tuji valuti, jih je potrebno prevajati, in sicer je v skladu s SRS treba vsa sredstva in obveznosti prevesti v domačo valuto po končnem tečaju, prihodke in odhodke pa po tečajih, ki so veljali v času vračunavanja stroškov in nastanka prihodkov, ali zaradi poenostavitve, po tečajih, približno enakih tedanjim dejanskim tečajem.

V nadaljevanju so predstavljeni postopki uskupinjevanja, sklop pa zaključujem s predstavitevijo hipotetičnega primera.

8.1.3.1. Uskupinjevanje kapitala

Uskupinjevanje kapitala je eden kompleksnejših postopkov pri uskupinjevanju in hkrati eden najpomembnejših, saj s kapitalom družba jamči za svoje obveznosti. Namen uskupinjevanja kapitala je obračunati delež obvladujoče družbe s sorazmernim deležem kapitala odvisne družbe, ki je last obvladujoče družbe. Tako se kapital vseh družb v skupini sešteje, nato pa se izločijo oziroma pobotajo deleži kapitala, ki se nanašajo na medsebojna razmerja med družbami v skupini. S tem je skupini onemogočeno navidezno povečanje premoženja z notranjim kreditiranjem ali vlaganjem kapitala ene družbe v drugo.

Najprej tako izdelamo nekakšno zbirno bilanco stanja, v katero so poleg sredstev in obveznosti družbe vključene tudi vrednosti deležev obvladujoče družbe, tako da je

vključitev dvojna. To je z vidika skupine nedopustno, zato z uskupinjevanjem kapitala izločimo deleže, ki jih ima obvladujoča družba v odvisnih družbah, in sorazmerni del kapitala odvisnih družb, ki pripada obvladujoči družbi.

Pri uskupinjevanju moramo izločiti sorazmerni del vseh postavk kapitala odvisne družbe, torej ne le osnovnega kapitala, kot se večkrat napačno razmišlja, temveč sorazmerni del:

1. vpoklicanega (osnovnega) kapitala,
2. kapitalskih rezerv,
3. rezerv iz dobička,
4. prenesenega čistega poslovnega izida,
5. prevrednotovalnega popravka kapitala,
6. čistega poslovnega izida poslovnega leta (Vrankar, 2002 a, str. 12).

Poleg tega je potrebno preveriti, če odvisna družba morda razpolaga z lastnimi delnicami, ki pomenijo popravek njegovega lastnega kapitala in jih moramo prav tako obračunati in izločiti.

V skupinsko bilanco stanja se zajame dodatno v enotnem znesku le preostali del vseh sestavin kapitala odvisnih družb, ki pripada drugim lastnikom in je označen v posebni postavki kot manjšinski kapital odvisnih družb. V uskupinjenem izkazu poslovnega izida je potrebno del dobička oziroma izgube poslovnega leta, ki se nanaša na manjšinske lastnike, izraziti ločeno.

Če odvisno podjetje posluje z izgubami in te v nekem trenutku presežejo vrednost njegovega kapitala, se v konsolidirani bilanci stanja pojavi negativen manjšinski kapital med sredstvi. Le če so manjšinski lastniki obvezani in sposobni pokrivati izgube, se izguba, ki presega manjšinski kapital, obračuna z večinskim kapitalom. Če odvisno podjetje v naslednjih letih dosega dobičke, se ti toliko časa obračunavajo samo z večinskim kapitalom, dokler ni poravnana vsa izguba, ki bi pripadla manjšinskim lastnikom, a je bila obračunana z večinskim kapitalom (Vrankar, 2002 a, str. 13).

8.1.3.2. Izločanje terjatev in obveznosti v skupini

Iz predpostavke enotne družbe kot temeljne predpostavke uskupinjevanja izhaja, da v skupinskih računovodskih izkazih ne morejo biti izkazane terjatve in obveznosti med družbami, ki so vključene v skupino. Te terjatve in obveznosti so po naravi notranja obračunska razmerja, ki pa so v SRI skupine lahko izkazane le kot terjatve in obveznosti do tretjih, od skupine neodvisnih oseb. Več o tem razkrivajo SRS v svojem 5., 9. in 11. standardu.

Ko govorimo o izločanju terjatev in obveznosti, moramo le-te razumeti v najširšem pomenu, tako da zajemajo ne le terjatve in obveznosti dobav blaga in storitev, temveč tudi terjatve za še nevplačani kapital, dane ali prejete predujme, dana ali prejeta posojila, druge terjatve ali obveznosti, aktivne in pasivne časovne razmejitve, rezervacije, obveznice ali druge vrednostne papirje ter vse druge terjatve in obveznosti do družb v skupini in tudi možne terjatve in obveznosti iz razmerij med družbami v skupini (Kovačič, 2002, str. 72).

V idealnih razmerah so medsebojne terjatve in obveznosti izkazane v enaki višini, tako da je pri izločevanju nimamo problemov. V praksi pa se pogosto pojavljajo razlike oziroma neusklajenosti, ki imajo lahko različne vzroke. V literaturi razlike delijo na:

➤ Neprave razlike

Neprave razlike so tiste, ki izvirajo iz napačnih knjiženj, časovno neusklajenih obračunov poslovnih dogodkov. Večinoma so posledica napak in neusklajenosti mnenj posameznih podjetij (Vrankar, 2000, str. 307). Pri uskupinjevanju jih je treba odpraviti ter zagotoviti da SRI izkazujejo pravilno stanje. Popravki nepravilnih razlik so lahko nevtralni ali pa imajo vpliv na poslovni izid.

➤ Prave razlike

Prave razlike so posledica uporabe različnih načinov vrednotenja sredstev in obveznosti, ki jih morajo podjetja v skupini pri sestavljanju svojih računovodskih izkazov spoštovati (Vrankar, 2000, str. 307). Prave razlike v nasprotju z nepravimi razlikami vedno vplivajo na poslovni izid.

Poleg omenjene delitve razlik, literatura navaja še delitev razlik na vpliv, in sicer:

➤ Razlike, ki ne vplivajo na poslovni izid

Take razlike so na primer pri blagu ali plačilih na poti, v skupinski bilanci stanja ustrezno povečamo ali zmanjšamo sredstva oziroma obveznosti, da dobimo usklajene terjatve in obveznosti, te pa pobotamo (Vrankar, 2000, str. 308).

➤ Razlike, ki vplivajo na poslovni izid

Razlike med terjatvami in obveznostmi, ki vplivajo na uspeh, moramo obračunati tako, da vplivajo na izid poslovnega leta samo tiste, ki so nastale v obravnavanem obračunskem obdobju (Vrankar, 2000, str. 307).

8.1.3.3. Izločanje vmesnih dobičkov in izgub

Izhodišče za izločanje vmesnih dobičkov in izgub je načelo realizacije, povezan s teorijo enotnosti, iz katere izhaja, da je realizacija dobičkov oziroma izgub skupine možna šele v trenutku, ko so posamezna sredstva prodana tretjim osebam, to je subjektom, ki niso povezani v skupino, za katero izdelujemo SRI. Dokler sredstva niso prodana, jih obračunavamo po njihovi nabavni vrednosti ali proizvodjalnih stroških, v kolikor načelo previdnosti ne zahteva manjšega vrednotenja. Dokler sredstva ne zapustijo skupine, so dobički in izgube, ustvarjeni z njihovim gibanjem znotraj skupine, za skupino brezpredmetne in se izločijo. Skladno s tem se izvede popravek vrednosti sredstev zajetih v bilanci stanja, za tisti del dobička ali izgube, ki je vključen v njihovo vrednost zaradi prometa znotraj skupine (Kovačič, 2002, str. 74).

Da lahko izločimo vmesne poslovne izide, moramo ugotoviti sredstva, pridobljena od drugih odvisnih podjetij, in njihove vrednosti v posameznih bilancah. Te vrednosti moramo primerjati z vrednostmi, ki so za ta sredstva možna z vidika skupine, ter izločiti razliko med njimi in vrednostmi v posameznih bilancah (Vrankar, 2000, str. 109). Vmesne poslovne izide dobimo takrat, ko je izpolnjen naslednji kriterij: gre za premoženje (stvari ali pravice, ki so samostojno prometno sposobne in jih je moč ovrednotiti), ki je na dan poročanja aktivirano v SRI in izvira delno ali v celoti iz transakcij med družbami v skupini. To premoženje ima lahko obliko nematerialnih naložb (prodaja patentov, koncesij, licenc), finančnih naložb (prodaja vrednostnih papirjev) ali zalog (dobave materiala, polproizvodov, proizvodov) (Kovačič, 2002, str. 74).

V praksi pri ugotavljanju vmesnih dobičkov in izgub uporabljamo ocene oziroma poenostavitve, s katerimi se prav tako lahko dovolj približamo pravilnim podatkom, s tem pa prihranimo veliko časa in stroškov.

Izločanje medsebojnih dobičkov in izgub predstavlja enega težjih uskupinjevalnih postopkov. Prodaja sredstev med družbami v skupini namreč lahko privede do dobička in ker se osnovna sredstva amortizirajo se upošteva tudi vpliv prodaje na poslovne izide v naslednjih letih, vse dokler to sredstvo ni v celoti amortizirano, tako v knjigah družbe znotraj skupine, kakor tudi z vidika skupine. Pri tem je treba poudariti, da se letni amortizaciji razlikujeta, ker se razlikuje nabavna vrednost osnovnega sredstva pri kupcu od nabavne vrednosti osnovnega sredstva v skupini.

8.1.3.4. Izločanje prihodkov in odhodkov v skupini

Prihodke in odhodke iz medsebojnih poslov je potrebno z vidika skupine obravnavati kot prihodke in odhodke med posameznimi enotami ene družbe, zato jih je potrebno med seboj obračunavati in izločiti iz SRI. Pri tem izločanje prihodkov in odhodkov ne sme vplivati na poslovni izid skupine; z njim dosežemo, da prihodki in odhodki niso dvakrat ali večkrat zajeti v uskupinjeni izkaz poslovnega izida in da ta izkazuje le poslovanje z osebami zunaj skupine. Ekonomsko gledano je prodaja med družbami znotraj skupine le sprememba lokacije, zato jo je treba izločiti s pripadajočimi odhodki.

Prihodke moramo obračunavati (pobotati) z ustreznimi odhodki pri prejemniku sredstev ali storitev. Če nakupi pri prejemniku še ne pomenijo stroškov (na primer prodaja zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje ali blaga, ki še niso prodani zunaj skupine), jih moramo obračunati s spremembo vrednosti zalog, nabavno vrednost prodanega blaga ali stroški materiala¹². Prihodki od prodaje sredstev ali storitev, proizvedenih znotraj skupine, ki jih mora prejemnik aktivirati, se obračunajo z vrednostjo usredstvenih lastnih proizvodov in storitev (Vrankar, 2000, str. 314).

8.1.3.5. Razmejevanje davka pri uskupinjevanju

Zamisel o razmejevanju davka iz dobička izvira iz dejstva, da se dobiček, ugotovljen po davčni zakonodaji, mnogokrat razlikuje od dobička, ugotovljenega na podlagi računovodskih načel in standardov. Posledica je, da čisti dobiček, izkazan v računovodskih izkazih, ni v smiselnem razmerju z dobičkom pred obdavčitvijo, ugotovljenim po računovodskih načelih in standardih. Namen razmejitev davka je odpraviti to razliko in uveljaviti načelo medobdobjnega razporejanja davka (ang. interperiod tax allocation). Po tem načelu se stroški za davek, izkazani v računovodskih izkazih, računajo na podlagi poslovnih računovodskih izkazov, in ne na podlagi davčnih računovodskih izkazov (Vrankar, 2002, str. 3). V primeru, da je poslovni dobiček v poslovnem letu večji od davčnega, je potrebno prihodnje davčne obremenitve predvideti v obliki rezervacij za davek, v nasprotnem primeru, ko je poslovni dobiček manjši od davčnega, pa nastane z vidika podjetja terjatev do davčne uprave, ki je utemeljena s prihodnjimi zmanjšanimi davčne obremenitve v primerjavi s poslovnim dobičkom.

Razlike med omenjenima dobičkoma pa še niso dovolj za oblikovanje terjatev ali obveznosti za davek. Pogoj, ki mora biti izpolnjen je, da se bodo te razlike v prihodnjih obdobjih preobrile in izenačile oziroma, da bo velikost celotne davčne obremenitve v opazovanem obdobju nespremenjena, toda v poslovnih in davčnih računovodskih izkazih posameznih poslovnih let časovno različno razporejena. To pomeni, da se razmejitve davka obračunava samo za začasne razlike, to so razlike med knjižno vrednostjo sredstev

¹² Primeri za takšna uskupinjevanja so prikazani na 27 strani diplomskega dela.

ali obveznosti v bilanci stanja in njihovo davčno vrednostjo, v davčni obremenitvi med poslovnimi in davčnimi računovodskimi izkazi, se pravi za tiste, ki se v opredeljivem obdobju izenačijo.

8.1.3.6. Problem prenosnih (transfernih) cen

Prenosne cene se pojavljajo pri poslih med povezanimi družbami, ki so problematične posebej v povezavi z vrednotenjem povezanih poslov. Sistem prenosnih cen zajema celovito vrednotenje vseh poslov med povezanimi osebami, kamor na primer sodijo najemnine, provizije za storitve, določanje valute in obrestnih mer, ipd.

Z oblikovanjem prenosnih cen se ukvarjajo tudi davčne oblasti, ki zaradi preprečevanja izogibanja davkov in izpada davčnih prihodkov določajo osnovo oblikovanja prenosnih cen. Družbe namreč lahko svoj dobiček prenesejo iz države z višjo stopnjo obdavčitve v državo z nižjo, tako da se proizvodom oziroma storitvam, ki jih prodajamo v državo z višjimi davki, določijo višje prenosne cene kot normalno oziroma obratno.

Pri inšpiciranju prenosnih cen pa davčne oblasti naletijo na mnoge zaplete. Izjemnega pomena pri tem je natančna opredelitev povezanih oseb v davčni zakonodaji, ker lahko davčni organ inšpicira prenosne cene le, če ugotovi, da sta osebi povezani v skladu z davčno zakonodajo. V Sloveniji obravnava problematiko prenosnih cen zakon o davku od dobička pravnih oseb (Uradni list RS, 1993, str. 3781). V skladu z njegovim 18. členom je opredelitev povezanih oseb zelo široka in hkrati nejasna, tako da dopušča davčnemu organu širok manevrski prostor.

S 1. januarjem 2005 naj bi začel veljati nov predlog zakona o davku od dohodkov pravnih oseb, ki naj bi odpravil večino dosedanjih nelogičnosti. Davčni organ tako ne bi smel inšpicirati prenosnih cen med povezanima osebama, ki sta obe rezidenta RS, kadar je povišanje davčne osnove pri enem zavezancu enako znižanju davčne osnove pri drugem in takšno korigiranje prihodkov oziroma odhodkov ne povzroči zmanjšanja celotnega davčnega učinka. Poleg tega naj bi določal, da lahko davčni organ poveča prihodke oziroma zmanjša odhodke davčnega zavezanca, če prenosne cene med povezanima osebama niso enake primerljivim tržnim cenam. Le-te naj bi se določile na podlagi ene izmed petih metod oziroma kombinacijo med njimi (Guzina, 2003, str. 17):

1. metoda primerljivih prostih cen,
2. metoda preprodajnih cen,
3. metoda dodatka na stroške,
4. metoda porazdelitve dobička,

5. metoda stopnje čistega dobička.

8.1.3.7. Primer popolnega uskupinjevanja

Znanje, ki sem ga pridobila pri pisanju diplomskega dela, sem želela uporabiti tudi v praksi in sicer s primerom nekega dejanskega podjetja. Pri tem sem naletela na težave in ugotovila, da so razmere glede zaupnosti podatkov v Sloveniji še na zelo visokem nivoju. V podjetju, katerega sem želela vključiti v diplomsko delo, se je vodstvo namreč odločilo, da so podatki, ki bi jih potrebovala za ponazoritev praktičnega primera, kljub spremenjenim imenom tega podjetja, njihova poslovna skrivnost. Na koncu sem se odločila, da se izmislim hipotetičen primer podjetja, na kakršnega pa lahko naletimo tudi v praksi. Pri tem sem se osredotočila na skupinsko bilanco stanja in skupinski izkaz poslovnega izida, medtem ko skupinski izkaz finančnega izida in skupinski izkaz gibanja kapitala nista predstavljena, ker pri tem niso potrebni uskupinjevalni postopki, katere želim predstaviti.

Preprost primer predstavlja obvladujočo družbo ABC in odvisno družbo XYZ. V tabelah 1 in 2 sta prikazani bilanci stanja obeh družb, na dan 31.12.200X.

Tabela 1 : Bilanca stanja družbe ABC na dan 31.12.200X

SREDSTVA	95.000
Stalna sredstva	20.000
Gibljava sredstva	75.000
- Zaloge	20.000
- Terjatve	45.000
- Kratkoročne finančne naložbe	5.000
- Denarna sredstva	3.500
- Druga gibljava sredstva	1.500
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	95.000
Kapital	38.000
- Osnovni kapital (2.000 delnic po 10 d.e.)	20.000
- Kapitalske rezerve	4.500
- Rezerve iz dobička	9.000
- Nerazdeljeni dobiček	4.500
Kratkoročne obveznosti	48.000
Dolgoročne obveznosti	9.000

Vir: Lastna priprava, 2004.

Tabela 2: Bilanca stanja družbe XYZ na dan 31.12.200X

SREDSTVA	17.300
Stalna sredstva	10.000
Gibljiva sredstva	7.300
- Zaloge	3.000
- Terjatve	2.700
- Kratkoročne finančne naložbe	800
- Denarna sredstva	300
- Druga gibljiva sredstva	500
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	17.300
Kapital	11.700
- Osnovni kapital (1.000 delnic po 10 d.e.)	10.000
- Kapitalske rezerve	150
- Rezerve iz dobička	1.000
- Nerazdeljeni dobiček	550
Kratkoročne obveznosti	3.600
Dolgoročne obveznosti	2.000

Vir: Lastna priprava, 2004.

Obe družbi uporabljata enake računovodske usmeritve za vrednotenje sredstev, obveznosti, pripoznavanje prihodkov in odhodkov in imata isto poslovno leto.

Za nadaljnji potek uskupinjevanja je potrebno izračunati vrednost čistega premoženja družbe XYZ, kar pomeni, da od knjigovodske vrednosti sredstev odštejemo knjigovodsko vrednost obveznosti ali seštejemo vse postavke lastniškega kapitala družbe:

$$17.300 - 5.600 = 11.700 \quad \text{ali} \quad 10.000 + 150 + 1.000 + 550 = 11.700.$$

Po prevrednotenju so poštene vrednosti posameznih sredstev in obveznosti ter razlike po posameznih postavkah bilance stanja družbe XYZ prikazane v naslednji tabeli.

Tabela 3: Knjigovodske in poštene vrednosti sredstev in obveznosti ter preračunane razlike družbe XYZ na dan 31.12.200X

Postavka bilance stanja	Knjig. vrednost	Poštena vrednost	Razlika
Stalna sredstva	10.000	10.500	500
Gibljava sredstva	7.300	7.100	(200)
- Zaloge	3.000	3.200	200
- Terjatve	2.700	2.100	(600)
- Kratkoročne finančne naložbe	800	800	0
- Denarna sredstva	300	300	0
- Druga gibljava sredstva	500	700	200
Kratkoročne obveznosti	(3.600)	(3.100)	500
Dolgoročne obveznosti	(2.000)	(2.000)	0
Poštena vrednost ugotovljenih čistih sredstev	11.700	12.500	800

Vir: Lastna priprava, 2004.

1. Uskupinjevanje kapitala

Predpostavila sem, da obvladujoča družba ABC nakupi za 8.500 denarnih enot 65 odstotkov delnic odvisne družbe XYZ.

Razlika iz uskupinjevanja:

+ 8.500 knjigovodska vrednost finančne naložbe obvladujočega podjetja
 - 7.605 65 % delež kapitala odvisne družbe

+ 895 aktivna razlika iz uskupinjevanja.

Aktivno razliko iz uskupinjevanja moramo najprej pripoznati kot popravek razpoznavnih sredstev in dolgov v izvorni bilanci stanja družbe XYZ, preostalo razliko pa kot dobro oziroma slabo ime. Tabela 4 prikazuje poštene vrednosti pridobljenih razpoznavnih sredstev in dolgov odvisne družbe XYZ ter njihov popravek v ustreznem 65 odstotnem deležu.

Tabela 4: Knjigovodske in poštene vrednosti sredstev in dolgov družbe XYZ na dan 31.12.200X ter ustrezen 65% delež

Postavka bilance stanja	Knjig. vrednost	Poštена vrednost	65% delež razlike
Stalna sredstva	10.000	10.500	325
Giblјiva sredstva	7.300	7.100	(130)
- Zaloge	3.000	3.200	130
- Terjatve	2.700	2.100	(390)
- Kratkoročne finančne naložbe	800	800	0
- Denarna sredstva	300	300	0
- Druga gibljiva sredstva	500	700	130
Kratkoročne obveznosti	(3.600)	(3.100)	325
Dolgoročne obveznosti	(2.000)	(2.000)	0
Poštена vrednost ugotovljenih čistih sredstev	11.700	12.500	520

Vir: Lastna priprava, 2004.

V tem primeru gre za dobro ime in sicer v višini 375 denarnih enot:

$$895 - 520 = 375.$$

Na podlagi teh ugotovitev naredimo uskupinjevanje.

Tabela 5: Skupinska bilanca stanja na dan 31.12.200X

Postavka bilance stanja	Obvladuj oča družba ABC	Odvisna družba XYZ	Izločitev v breme	Izločitev v dobro	Skupinska bilanca stanja
SREDSTVA	95.000	17.300	570	8.500	104.370
Stalna sredstva	20.000	10.000	325	8.500	21.825
Dobro ime			375		375
Gibljava sredstva	75.000	7.300	(130)	0	82.170
- zaloge	20.000	3.000	130		23.130
- terjatve	45.000	2.700	(390)		47.310
- kratkoročne finančne naložbe	5.000	800			5.800
- denarna sredstva	3.500	300			3.800
- druga gibljava sredstva	1.500	500	130		2.130
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	95.000	17.300	11.700	3.770	104.370
Kapital	38.000	11.700	11.700	0	38.000
- osnovni kapital	20.000	10.000	10.000		20.000
- kapitalske rezerve	4.500	150	150		4.500
- rezerve iz dobička	9.000	1.000	1.000		9.000
- nerazdeljeni dobiček	4.500	550	550		4.500
Manjšinski kapital				4.095	4.095
Kratkoročne obveznosti	48.000	3.600		(325)	51.275
Dolgoročne obveznosti	9.000	2.000			11.000

Vir: Lastna priprava, 2004.

2. Izločanje terjatev in obveznosti

Družbi ABC in XYZ imata terjatve in obveznosti medsebojno usklajene in sicer v višini 2.200 denarnih enot. V spodnji tabeli je prikazano uskupinjevanje terjatev in obveznosti.

Tabela 6: Uskupinjevanje terjatev in obveznosti

Postavka bilance stanja	Obvladuj oča družba ABC	Odvisna družba XYZ	Izločitev v breme	Izločitev v dobro	Skupinska bilanca stanja
Terjatve	45.000	2.700		2.200	45.500
Obveznosti	48.000	3.600	2.200		49.400

Vir: Lastna priprava, 2004.

3. Izločanje prihodkov in odhodkov v skupini

Tabela 7 prikazuje tri primere izločanja prihodkov in odhodkov med družbama v skupini, in sicer:

- A. Obvladujoča in odvisna družba sta si v poslovnem letu prodali za 500 denarnih enot, kar se v SRI odraža kot zmanjšanje prihodkov od prodaje, pri kupcu pa kot sprememba zalog.
- B. Medsebojna prodaja v znesku 4.500 denarnih enot se v SRI odraža kot zmanjšanje prihodkov od prodaje in zmanjšanje nabavne vrednosti prodanega blaga. Na poslovni izid nima vpliva.
- C. Medsebojna prodaja v višini 4.500 denarnih enot zmanjša čiste prihodke od prodaje in stroške prodanih proizvodov. Na poslovni izid nima vpliva.

Tabela 7: Uskupinjevanje prihodkov in odhodkov oziroma stroškov

Postavka izkaza poslovnega izida	Obvladuj oča družba ABC	Odvisna družba XYZ	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	SRI
Čisti prihodki od prodaje	45.000	10.000	500		54.500
Sprememba vrednosti zalog proizvodov in nedok. proiz.	7.000	1.000		500	7.500
Čisti prihodki od prodaje	45.000	10.000			52.000
Nabavna vrednost prodanega blaga	35.000	8.000			40.000
Čisti prihodki od prodaje	45.000	10.000	3.000		52.000
Stroški prodanih proizvodov	35.000	8.000		3.000	40.000

Vir: Lastna priprava, 2004.

4. Izločanje vmesnih dobičkov in izgub

Kot primer navajam, ko odvisna družba XYZ proda matični družbi ABC blago z dobičkom v znesku 1.000 denarnih enot, ki navzven še ni realiziran. To vpliva na povečanje stroškov prodanih proizvodov in zmanjšanje zalog.

Tabela 8: Izločitev vmesnih poslovnih izidov

Postavka izkaza poslovnega izida	Obvladuj oča družba ABC	Odvisna družba XYZ	Izločitev v breme	Izločitev v dobro	SRI
Zaloga proizvodnje	9.000	1.000		1.000	9.000
Stroški prodanih proizvodov	35.000	8.000	1.000		44.000

Vir: Lasna priprava, 2004.

8.2. Kapitalska metoda (ang.: equity method, one line consolidation)

Če skupina vlaga v kapital drugih podjetij, ki ji omogočajo pomemben vpliv na njihovo poslovanje, tudi delno odgovarja za uspešnost njihovega poslovanja in za donos svoje naložbe. To odgovornost skupina izkazuje tako, da pritegne z uporabo kapitalske metode v svoje računovodske izkaze tudi delež poslovnih izidov povezanih podjetij. Vrednost naložbe daje tako več informacij o vrednosti sorazmernega dela čistega premoženja povezanih podjetij, ki pripada skupini (Vrankar, 1995, str. 21).

Kapitalska metoda se uporablja pri upoštevanju pridruženih podjetij v skupinskih računovodskih izkazih. To ne velja v primeru, kadar gre za finančno naložbo, ki jo sestavlja del skupinskih računovodskih izkazov kot naložbenik pridobi in ohranja z namenom, da jo bo v bližnji prihodnosti odtujil, takrat je potrebno uporabiti naložbeno metodo.

Uporaba kapitalske metode ni več:

- a) mogoča od dne, ko naložbenik nima več pomembnega vpliva na pridruženo podjetje, obdrži pa bodisi svojo finančno naložbo bodisi njen del, oziroma
- b) ustrežna, ker pridruženo podjetje posluje znotraj strogih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo njegovo zmožnost prenesti sredstva na naložbenika (SRS, Uradni list RS, št. 107/01, str.11370-11371).

Finančno naložbo po kapitalski metodi oziroma obračunavanje vrednosti naložbe lahko prikažemo na naslednji način:

- nabavna vrednost oziroma vrednost deleža na začetku leta
 - + sorazmerni čisti dobiček poslovnega leta
 - sorazmerna čista izguba poslovnega leta
 - prejeta izplačila čistega dobička
 - amortizacija pozitivnih razlik, pripisanih točno določenim sredstvom
 - + sprostitev slabega imena
 - amortizacija dobrega imena
-

= vrednost deleža na koncu leta.

V primeru, da pri nadaljnjem obračunavanju postane vrednost deleža negativna, se priporoča, da se v SRI izkazuje po vrednosti 0, ki se poveča šele takrat, ko prihodnji dobički pokrijejo neobračunane izgube.

Pogosto je vprašanje, kolikšen del čistega dobička odvisne družbe je tisti, ki pripada matični družbi. Čisti dobiček, razporejen za rezerve, za povečanje osnovnega kapitala, za izplačilo deleža v dobičku ali nerazporejen, pripada matični družbi in poveča njeno finančno naložbo. Ko bo delež v dobičku izplačan, se bo v odvisni družbi zmanjšala obveznost za izplačilo, v matični družbi pa se bo spremenila oblika sredstev, saj se bodo sredstva finančne naložbe zmanjšala oziroma spremenila v denarna sredstva. Torej je treba finančno naložbo povečati tudi za tisti del dobička, ki ne bo nakazan matični družbi, ker je bil razporejen v rezerve ali je še ostal nerazporejen. Če bi bil kasneje del nerazporejenega dobička izplačan, bi bilo treba za izplačani znesek zmanjšati finančno naložbo (Odar, 2002 a, str. 35).

SRS smatrajo, da kapitalska metoda ni posebna metoda uskupinjevanja, temveč le posebna metoda vrednotenja in izkazovanja razmerij do pridruženih podjetij v SRI oziroma metoda vrstične konsolidacije (one-line consolidation). Razlog za takšno opredelitev je v tem, da se v SRI po tej metodi ne vključujejo posamezna sredstva in obveznosti pridružene družbe, temveč se delež matične družbe v kapitalu pridružene družbe vsako leto ovrednoti na novo in izkaže v samostojni bilančni postavki.

8.2.1. Primer uporabe kapitalske metode

Družba AAA na začetku poslovnega leta kupi 40% delnic družbe BBB. Za to naložbo je plačalo 10.000 denarnih enot (nabavna vrednost naložbe). Knjigovodska vrednost vseh sredstev družbe BBB je na dan nakupa znašala 22.000 denarnih enot. Družba BBB v tem poslovnem letu ustvari dobiček v višini 4.000 denarnih enot.

Ustrezno preračunani delež družbe AAA v knjigovodski vrednosti sredstev družbe BBB na dan nakupa znaša 8.800 denarnih enot:

$$22.000 * 40 \% = 8.800.$$

Razlika med nabavno vrednostjo naložbe in knjigovodsko vrednostjo sredstev je tako 1.200 denarnih enot:

$$10.000 - 8.800 = 1.200.$$

Preračunana pozitivna razlika se nanaša na naslednja sredstva:

zemljišče 500,
stroj 500,
dobro ime 200.

Dobro ime se bo amortiziralo 5 let (40 denarnih enot na leto), stroj ima 10-letno dobo koristnosti (50 denarnih enot letno), medtem ko zemljišče nima omejene dobe uporabe, torej te razlike na amortiziramo.

Konec poslovnega leta družba AAA ovrednoti naložbo po kapitalski metodi:

+ 10.000	nabavna vrednost na začetku leta
+ 1.600	sorazmerni delež v dobičku družbe BBB
- 40	amortizacija dobrega imena za poslovno leto
- 50	amortizacija preračunane pozitivne razlike pri stroju

= 11.510 vrednost deleža na koncu leta.

Tabela 9: Knjiženje spremembe vrednosti naložbe

Vsebina	V breme	V dobro
Naložba	1.510	
Finančni prihodki iz deležev v pridruženih družbah		1.510

Vir: Lastna priprava, 2004.

V naslednjih desetih letih sledijo obračuni razlik na enak način, nato pa se razlika ne obračunava več, ker ostaja le razlika vezana na zemljišče, ki se ne amortizira. Tako se razlika med knjigovodsko vrednostjo naložbe v delnice družbe BBB in sorazmernim deležem čistega premoženja družbe AAA postopoma zmanjšuje.

8.3. Sorazmerno uskupinjevanje (ang. pro rata method, proportional method)

Sorazmerno uskupinjevanje je upoštevanje skupaj obvladovanih družb v SRI njihovega sestavljalca kot podvižnika. Postopki pri sorazmernem uskupinjevanju so podobni postopkom pri popolnem uskupinjevanju, le da se vsa sredstva in dolgovi ter prihodki in odhodki zajemajo samo do velikosti sorazmernega deleža, ki pripada podvižniku. Podvižnik preneha uporabljati sorazmerno uskupinjevanje, če preneha soobvladovati družbo (SRS, Uradni list RS, št. 107/01, str. 11371).

Prenovljeni SRS torej predvidevajo uporabo sorazmernega uskupinjevanja pri obračunavanju naložb v družbe, obvladovane skupaj z drugimi. Bistvena značilnost metode je, da se v skupino zajemajo posamezna sredstva in obveznosti ter prihodki in odhodki v deležu, ki je enak deležu obvladujoče družbe v kapitalu skupaj obvladovane družbe.

Uporabo te metode lahko utemeljimo z razlago, da je v primeru skupne družbe skupina dejavno udeležena pri njenem upravljanju in tako tudi pri njenem dobičku ali izgubi. Sorazmerno vključevanje skupne družbe je primeren način za predstavitev gospodarske stvarnosti, torej povezanosti skupine s skupno družbo. Popolno uskupinjevanje ne bi bilo primerno, ker na družbo, ki jo skupina vodi skupaj z drugimi družbami, ki niso v njej, ne moremo gledati kot na gospodarsko celoto skupine (Vrankar, 2002 a, str. 32).

Praktičen primer pri tej metodi ni prikazan, ker je identičen kot pri popolnem uskupinjevanju, le da so vse postavke upoštevane v sorazmernem deležu.

9. PRVO IN NASLEDNJE USKUPINJEVANJE

Pri uskupinjevanju je treba ločiti med prvim in vsem nadaljnjim uskupinjevanjem. Prvo uskupinjevanje napravimo ob prvem in vsakem nadaljnjem nakupu kapitalskega deleža v povezani družbi, medtem ko napravimo nadaljnja uskupinjevanja ob nespremenjenem kapitalskem deležu v povezani družbi potem, ko že opravimo prvo uskupinjevanje.

9.1. Prvo uskupinjevanje

Uvod v SRS opredeljuje prvo uskupinjevanje kot postopek, v katerem se prvič, to je ob vstopu odvisne družbe v skupino, obračuna vrednost deleža obvladujoče družbe s sorazmernim delom kapitala odvisne družbe in opravijo drugi uskupinjevalni popravki. Postopek ni neposredno odvisen od izbranega odvisne družbe, temveč od deležev v njenem kapitalu. V primeru, da obvladujoča družba kupuje deleže v več zaporednih obdobjih, je potrebno ob vsakem nakupu takrat kupljene deleže prvič uskupiniti.

Pravila in postopki, ki jim moramo slediti pri prvem uskupinjevanju:

1. Določitev trenutka nakupa odvisne družbe

Prvo uskupinjevanje se opravi na datum, ko je vpliv obvladujoče družbe prevladal, in sicer ne samo neposredno, temveč tudi prek drugih odvisnih družb. Če je skupina obstajala že pred uveljavitvijo obveznega sestavljanja SRI, se prvo uskupinjenje opravi na osnovah, ki bi veljale, če bi postale družbe odvisne družbe šele na začetku poslovnega leta, za katero se SRI sestavljajo prvič.

2. Določitev nabavne vrednosti deleža v odvisni družbi

Pri prvem uskupinjevanju je nabavna vrednost pridobljenega deleža v kapitalu odvisne družbe opredeljena kot nakupna cena, povečana za posredne nabavne stroške; če je bilo nadomestilo dano v obliki stvari, je treba ugotoviti njihovo pošteno vrednost.

3. Določitev poštene vrednosti premoženja in razporeditev nabavne vrednosti k posameznim sredstvom in obveznostim

Pošteno vrednost je treba ugotoviti tudi pri vseh sredstvih in dolgovih odvisne družbe; če so poštene vrednosti njenih sredstev večje od njihovih knjigovodskih vrednosti, govorimo o preračunanih pozitivnih razlikah, v nasprotnem primeru pa o preračunanih negativnih razlikah. Preračunane pozitivne in negativne razlike je treba razporediti k posameznim razpoznavnim sredstvom in dolgovom odvisne družbe.

Če ima odvisna družba sedež v tujini, je treba pošteno vrednost njenih razpoznavnih sredstev in dolgov najprej določiti v tuji valuti in jo nato prevesti v domačo valuto po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan, ko se nabavna vrednost razporeja k posameznim sredstvom in dolgovom.

Odvisna družba še vedno vodi svoje knjigovodske razvide po nespremenjenih knjigovodskih vrednostih; preračunane pozitivne in negativne razlike so le del uskupinjevalnih popravkov.

Preračunane pozitivne in negativne razlike se upoštevajo samo do velikosti deleža obvladujoče družbe v kapitalu odvisne družbe, velikost sorazmernega deleža preračunanih pozitivnih in negativnih razlik, ki jih je mogoče obračunati, pa je dodatno omejena z velikostjo razlike med knjigovodsko vrednostjo kapitala odvisne družbe in nabavno vrednostjo deleža obvladujoče družbe v njej.

4. Izračun deležev manjšinskih lastnikov

Del kapitala odvisnih družb, ki je v lasti družb zunaj skupine, je označen kot manjšinski kapital in je kot tak izkazan v postavki skupinske bilance stanja. Prav tako je v posebni postavki skupinskega izkaza poslovnega izida prikazan čisti dobiček (ali prikazana čista izguba) poslovnega leta, ki se nanaša na manjšinske lastnike.

5. Določitev dobrega ali slabega imena

Razlika med knjigovodsko vrednostjo sredstev oziroma dolgov odvisne družbe in nabavno vrednostjo deleža v kapitalu odvisne družbe se v prvi skupinski bilanci stanja izkaže v tisti postavki, katere vrednost je večja ali manjša, morebitna preostala razlika, ki je ni mogoče obračunati s posameznimi sredstvi ali dolgovi, pa kot dobro oziroma slabo ime (Uradni list RS, št. 107/2001).

9.1.1. Določitev dobrega ali slabega imena (ang.: goodwill/negative goodwill)

Po metodi, ki je upoštevana pri popolnem uskupinjevanju, je treba razliko med knjigovodsko vrednostjo finančne naložbe obvladujoče družbe in pridobljenim deležem v kapitalu vsake odvisne družbe v skupinski bilanci stanja pripoznati kot popravek razpoznavnih sredstev in dolgov v izvorni bilanci stanja odvisne družbe oziroma kot dobro ali slabo ime, ki v izvorni bilanci stanja odvisne družbe ali obvladujoče družbe ni bilo izkazano (SRS, Uradni list RS, št. 107/01, str. 11369).

Vsak presežek nabavne vrednosti nad deležem obvladujoče družbe v pošteni vrednosti pridobljenih razpoznavnih sredstev in dolgov je treba v skupinski bilanci stanja opisati kot dobro ime in ga pripoznati kot sredstvo. Dobro ime se pozneje izkazuje po nabavni vrednosti, zmanjšani za amortizacijski popravek vrednosti, ki pomeni poslovne odhodke v skupinskem izkazu poslovnega izida, in nabrane izgube zaradi oslabitve, ki pomenijo prevrednotovalne poslovne odhodke v skupinskem izkazu poslovnega izida (SRS, Uradni list RS, št. 107/01, str. 11369).

Vsak presežek deleža v pošteni vrednosti pridobljenih razpoznavnih sredstev in dolgov nad nabavno vrednostjo se v skupinski bilanci stanja pripozna kot slabo ime. Če slabo ime izvira iz pričakovanja prihodnjih izgub in odhodkov, se pretvarja v poslovne prihodke v izkazu poslovnega izida, kadar se pripoznajo prihodnji izgube in odhodki (SRS, Uradni list RS, št. 107/01, str. 11369).

Na tem mestu velja poudariti še, da naj bi se spremembe MRS nanašale tudi na razpoznavanje dobrega oziroma slabega imena. Amortizacija dobrega imena tako ne bi bila več v ocenjeni dobi koristnosti, temveč bi se vsako leto ocenilo oziroma določilo njegovo morebitno zmanjšanje, slabo ime pa naj bi se takoj in v celoti preneslo v poslovni izid skupine (Exposure Draft 3, 2002).

9.2. Naslednje uskupinjevanje

Naslednje uskupinjevanje se napravi v naslednjem obračunskem obdobju, zanj pa velja:

- Pri naslednjih uskupinjevanjih je treba najprej preveriti spremembe v deležih obvladujoče družbe v kapitalu odvisnih družb. Če se deleži dokupijo, jih je treba uskupiniti prvič, če se prodajo pa zadnjič in dokončno; preveriti je treba tudi, ali so družbe še vedno odvisne ali ne več.
- Pri vsakem naslednjem uskupinjevanju je treba ponoviti prvotne uskupinjevalne popravke in jih dopolniti z novimi, ki spremenijo začetno stanje.
- Preračunane pozitivne in negativne razlike, ugotovljene pri prvem uskupinjevanju, se obravnavajo enako kot sredstva oziroma dolgovi, pri katerih so bile obračunane.
- Preračunane pozitivne razlike pri amortizirljivih sredstvih se amortizirajo med preostalo dobo koristnosti sredstev, katerim so bile pripisane, pri njihovi trajni oslabitvi pa jih je treba odpisati.
- Če se sredstva, ki so jim bile pripisane preračunane pozitivne razlike, odtujijo, je treba izločiti tudi preračunane pozitivne razlike, ki so jim bile pripisane med prvim uskupinjevanjem, in njihov odpis do trenutka odtujitve.
- Uskupinjenjevalno dobro ime je treba amortizirati najpozneje v petih letih (če ni utemeljitve za amortiziranje v daljšem obdobju, ki pa ne sme presegati dvajset let). Prav tako je treba slabo ime všteti med poslovne prihodke v skupinskem izkazu poslovnega leta v petih letih, razen če obstaja utemeljitev za podaljšanje tega obdobja, ki pa ne sme presegati dvajset let.
- Deleži manjšinskih lastnikov v kapitalu odvisne družbe se obračunavajo vsako leto na novo.
- Če odvisna družba posluje z izgubami in te v nekem trenutku presežejo vrednost njenega kapitala, se v skupinski bilanci stanja pojavi negativen manjšinski kapital med sredstvi. Le če so manjšinski lastniki obvezani in sposobni pokrivati izgube, se izguba, ki presega manjšinski kapital, obračuna z večinskim kapitalom. Če odvisna družba v naslednjih letih dosega dobičke, se ti toliko časa obračunavajo samo z večinskim kapitalom, dokler ni poravnana vsa izguba, ki bi pripadla manjšinskim lastnikom, a je bila obračunana z večinskim kapitalom (SRS, Uradni list RS, št. 107/2001).

9.3. Uskupinjevanje v večstopenjskih skupinah

Pri bolj zapletenih medsebojnih povezavah skupine družb se pojavi problem, kako povezane družbe vključiti v skupino oziroma kako ugotoviti delež skupine v njihovem kapitalu. Številne skupine niso sestavljene zgolj iz obvladujoče družbe in povezanih družb, temveč so te povezane družbe same obvladujoče družbe drugim družbam. Prav tako so posamezne družbe lahko neposredno ali posredno udeležena v kapitalu drugih družb.

Omenjeni problem se rešuje po dveh različnih metodah, in sicer:

➤ **Metoda verižnega konsolidiranja (uskupinjevanja)**

Pri metodi verižnega konsolidiranja se za posamezno raven oziroma podskupino sestavijo SRI. Ti se nato vključijo v konsolidiranje na naslednji stopnji in tako naprej, dokler se ne opravi s družbami, ki so na prvi stopnji pod obvladujočo družbo, konsolidacija (uskupinjenje) na najvišji stopnji. Ta metoda zahteva veliko dela, je zamudna in se zato v praksi pri bolj zapleteno sestavljenih skupinah ne uporablja pogosto.

➤ **Metoda hkratnega (simultanega) konsolidiranja (uskupinjevanja)**

Pri metodi hkratnega (simultanega) konsolidiranja se v enem koraku konsolidirajo vse družbe v skupini. Izračunati je treba natančne neposredne in posredne deleže družb skupine v kapitalu drugih družb skupine (Vrankar, 2002 a, str. 12).

10. SKLEP

Namen diplomskega dela je bil prikazati zakonsko podlago, osnovne metode in postopke pri pripravi in izdelavi SRI, za nazornejšo predstavitev podati praktične primere ter tako spoznati bistvo in namen uskupinjevanja.

Računovodski izkazi morajo prikazovati resnično stanje premoženja in poslovni izid družbe, kar pa velja tudi za skupine, ki jih sestavljajo različno povezane družbe. Razmere na trgu vodijo do vse večjega števila kapitalskih povezovanj, združevanj, prevzemov, spojitvev, pripojitev družb in posledično do novih nalog računovodstva, saj računovodski izkazi, ki so jih sestavljali do sedaj ne prinašajo vseh informacij, ki jih potrebujejo delničarji in drugi poslovni partnerji.

Pred samim začetkom uskupinjevanja moramo razumeti predvsem, zakaj uskupinjamo, kako je opredeljena skupina, ki jo obravnavamo in komu so SRI namenjeni. Računovodski izkazi ne pomenijo le izpolnjevanje zakonske obveze družbe po sestavi nečesa, temveč predstavljajo pomembne informacije za vse udeležence v okviru družbe. Za delničarje so

pomembni predvsem zaradi večje preglednosti poslovanja, resničnega, poštenega in enakega obveščanja vseh uporabnikov ter z vidika celotne skupine za pridobivanje novih finančnih sredstev.

Področje konsolidacije oziroma uskupinjevanja teži k vse večjemu poenotenju in harmonizaciji ter s tem primerljivosti podatkov. Postati svetovni računovodski standardi, da bodo računovodski izkazi kjerkoli v svetu imeli enako izrazno moč in bodo medsebojno primerljivi, so si zastavili tudi z MSRP. Vse to je aktualno tudi za slovenske družbe, še posebej zaradi skorajšnje priključitve Evropski Uniji, ki tako kot ZDA dejavno spreminja predpise in teži k mednarodnemu poenotenju, kar je za vedno bolj povezani mednarodni trg kapitala zelo pomembno, saj bo le tako lahko deloval uspešno, tekoče in učinkovito. SRI tako z globalizacijo dobivajo vse večje razsežnosti in pomen.

11. LITERATURA

1. Brus Marko: 4. in 7. Smernica: bilančna smernica (1978) in smernica o konsolidiranem zaključku (1983). Podjetje in delo, Ljubljana, XXIV (1998), 5, str. 583-603.
2. Guzina Barbara: Zapleti pri inšpiciranju transfernih cen. Finance, Ljubljana, 2003, 217, str. 17.
3. Horvat Tatjana: Konsolidirani letni računovodski izkazi. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2001, 12, str. 62-65.
4. Horvat Tatjana: Mednarodni računovodski standardi z letom 2005. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2001, 19, str. 68-70.
5. Kocbek Marijan: Sprejemanje letnega poročila in konsolidiranega poročila. Podjetje in delo, Ljubljana, XXIX (2003), 5, str. 964-968.
6. Kovačič Cirila: Računovodski vidik poslovnih združevanj. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 90 str.
7. Larsen E. John: Modern advanced accounting. Boston, 2000. XIII ed., 886 str.
8. Odar Marjan: Poročanje zunanjim uporabnikom računovodskih informacij za leto 2001. IKS, Ljubljana, XXIX (2002), 1-2, str. 7-21.
9. Odar Marjan et al.: Izkaz stanja. IKS, Ljubljana, XXIX (2002 a), 1-2, str. 22-37.
10. Odar Marjan: Spremembe 4. in 7. direktive Evropske Unije, obvezna uporaba mednarodnih standardov računovodskega poročanja ter potrebne spremembe zakonodaje. Revizor, Ljubljana, 2003, 12, str. 51-62.
11. Turk et al.: Finančno računovodstvo. 1. Izd. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 1999. 841 str.
12. Vežjak Blanka: S priključitvijo k Evropski uniji tudi v Sloveniji obvezni mednarodni računovodski standardi. Revizor, Ljubljana, 2003, 11, str. 30-57.
13. Vrankar Mateja: Izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov – postopki in zgledi. III. zvezek: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1995. 195 str.

14. Vrankar Mateja: Konsolidirani (skupinski) računovodski izkazi. IKS, Ljubljana, XXVII (2000), 2-3, str. 285-315.
15. Vrankar Mateja: Razmejevanje davka pri konsolidiranju (uskupinjevanju). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002. 5 str.
16. Vrankar Mateja: Konsolidiranje (uskupinjevanje) kapitala. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002 a. 40 str.

12. VIRI

1. Slovenska zakonodaja. [URL:<http://www.publikum.si/slo/zakonodaja/zgd/>], 10.10.2003.
2. Exposure Draft 3 Business Combinations, december 2002.
3. Mednarodni računovodski standardi 2001. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2001. 1357 str.
4. Slovenski računovodski standardi (Uradni list RS, št. 107/01).
5. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 45/01).
6. Zakon o davku od dobička pravnih oseb (Uradni list RS, 1993).